

ศิลปะการแทงหยวกและแนวทางการอนุรักษ์ กรณีศึกษาสกุลช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

สารนิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
ปีการศึกษา 2552

ที่ประชุมชนสาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร พิจารณา
แล้วอนุมัติให้สารนิพนธ์ของ นายปณัยเทพ พงศ์ทอง และนายวรธ แซ่มชื่น เรื่อง “ศิลปะการแทง
หยวกและแนวทางการอนุรักษ์ กรณีศึกษาสกุลช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี” มีคุณภาพเพียง
พอที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการชุมชน
และคณะวิทยาการจัดการ

.....(อาจารย์ที่ปรึกษา)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์)

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

.....(หัวหน้าสาขาวิชาการจัดการชุมชน)

(อาจารย์ ดร.ธีรพงษ์ บัวหล้า)

บทคัดย่อ

เรื่อง ศิลปะการแทงหยวกและแนวทางในการอนุรักษ์: กรณีศึกษาสกุลช่างแทงหยวกจังหวัด
เพชรบุรี

ผู้ศึกษา นายปณัฎฐ์ พงศ์ทอง

นายวรณ แหม่มชื่น

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์

ปีการศึกษา 2552

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเมือง
เพชรบุรี และแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปะช่างสิบหมู่ แผนกช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์ช่างแทงหยวก 3 คน และการศึกษา
จากเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้อง ผลของการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี ถือเป็นองค์ความรู้ที่ได้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น
ทั้งจากสมัยอยุธยา ก่อนสมัยอยุธยา และผสมผสานศิลปะในสมัยรัตนโกสินทร์ มีอัตลักษณ์แบบ
ฉบับที่ต่างจากการแทงหยวกของจังหวัดอื่น คือนอกจากจะมีลวดลายพื้นฐานในการแทงหยวกแล้ว
ยังมีการประยุกต์ลายขึ้นมาใหม่ โดยนำเอาลวดลายจากศิลปะในแขนงอื่น ๆ เข้ามาดัดแปลง หรือมี
การนำเอารูปลักษณะของธรรมชาติ มาดัดแปลงเป็นลวดลายที่มีความวิจิตรบรรจง มีความอ่อนช้อย
เป็นอัตลักษณ์ของสกุลช่างเมืองเพชรบุรี ที่แสดงถึงความมีอารยะธรรมของคนในจังหวัดเพชรบุรี
แนวทางในการอนุรักษ์ศิลปะช่างแทงหยวกสกุลช่างเมืองเพชรบุรี ในการอนุรักษ์นั้น ต้อง
เกิดจากการสร้างจิตสำนึก ความหวงแหนและเห็นถึงคุณค่าของศิลปะการแทงหยวกสกุลช่างเมือง
เพชรบุรี โดยที่การอนุรักษ์ต้องอาศัยการร่วมมือจากหลายฝ่าย เพื่อดำรงอยู่ของศิลปะ เช่น
ข้อมูลพื้นฐานของศิลปะการแทงหยวกสกุลช่างเมืองเพชรบุรี หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
ศิลปะการแทงหยวกสกุลช่างเมืองเพชรบุรี ขั้นตอนในการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวกสกุลช่าง
เมืองเพชรบุรี หรือ วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ในการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวกสกุลช่างเมือง
เพชรบุรี นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญในแนวทางต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่
เป็นอัตลักษณ์ของชาติ ให้ดำรงอยู่ไว้เพื่อแสดงถึงความมีอารยะธรรมของประเทศชาติเราสืบไป

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ ที่ให้ความกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจสอบแก้ไข ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาจนจนสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง ผู้ศึกษาจึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยศิลปากรที่ให้โอกาสทางการศึกษาจนสำเร็จลุล่วงด้วยดีและขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะวิทยาการจัดการทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อบรมสั่งสอนและชี้แนะทางทั้งทางด้านวิชาการและการดำเนินชีวิตตลอดมา

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ คือ อาจารย์ ดร. ณัฐพงศ์ บุญเหลือ และ อาจารย์ ทิพสุดา พุฒจร ที่กรุณาให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ และสละเวลาอันมีค่าตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะสารนิพนธ์

ขอขอบคุณครอบครัว สุสุทธิ ที่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับข้อมูลของศิลปะการแทงหยวก และช่างแทงหยวกทุกท่าน จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ครอบครัว แซ่มชื่นและครอบครัววงศ์ทอง ที่ให้การสนับสนุนให้คำปรึกษาและให้กำลังใจด้วยดีตลอดเวลา จนทำให้การทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ประสบผลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สำหรับคุณค่าและประโยชน์จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบความดีทั้งหมดให้แก่ผู้มีพระคุณดังกล่าวข้างต้นด้วยความเต็มใจ

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

คณะผู้จัดทำ

กุมภาพันธ์

2553

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	4
ขอบเขตการศึกษา.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์.....	5
แนวคิดเรื่องศิลปวัฒนธรรม.....	8
แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม.....	8
ช่างสิบหมู่เมืองเพชร.....	11
ศิลปะการแทงหยวก.....	13
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล.....	15
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	16
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	16
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	17
ระยะเวลาในการศึกษา.....	17
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
ความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรี.....	18
ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของศิลปะการแทงหยวก.....	18
ตอนที่ 2 ศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรี.....	19
รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี.....	21
วัสดุอุปกรณ์ในการแทงหยวก.....	27
วิธีการแทงหยวก.....	28

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการศึกษา	
แนวทางในการอนุรักษ์การแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี.....	31
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา.....	34
อภิปรายผล.....	37
ข้อเสนอแนะ.....	37
บรรณานุกรม.....	39
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	41
ภาคผนวก ข.....	46
ภาคผนวก ค.....	48
ประวัติผู้ศึกษา.....	56

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ศิลปวัฒนธรรม เกิดจากการรวมกันของคำสองคำระหว่างคำว่า “ศิลปะ” และคำว่า “วัฒนธรรม” โดยในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า ศิลปะ หมายถึง ฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การทำให้วัตถุวิจิตรพิสดาร ส่วนคำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นนับตั้งแต่ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนวิทยาการ และเทคโนโลยีต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมาเพื่อช่วยใ้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ เพราะการจะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ มนุษย์จะต้องรู้จักประโยชน์จากธรรมชาติ และจะต้องรู้จักควบคุมความประพฤติของมนุษย์ด้วยกัน วัฒนธรรม คือคำตอบที่มนุษย์ในสังคมคิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ (เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร 2546 ; 29)

เพชรบุรีเป็นเมืองที่มีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานมาช้านาน ดังปรากฏศิลปะโบราณวัตถุ โบราณสถานกระจายอยู่ทั่วเขตเมืองเพชรบุรี ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานสมัยทวารวดี ขอม สุโขทัย จนถึง ยุคราชอาณาจักรอยุธยา โดยเฉพาะในสมัยอยุธยา เมืองเพชรบุรีมีความสำคัญในฐานะหัวเมืองฝ่ายตะวันตกที่เป็น เมืองหน้าด่านป้องกันการรุกรานของข้าศึกและเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าที่เรือสินค้าต่างๆ จะจอด แวะพักก่อนเข้าไปยังอยุธยา หรือล่องไปหัวเมืองปักษ์ใต้ หรือข้ามไปเมืองมะริด ตะนาวศรี และ หัวเมืองมอญ เฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพระเจ้าปราสาททอง ซึ่งได้ฟื้นฟูการค้ากับฮอลันดาและจีน อีกทั้งยังสนับสนุนการค้าขายในฝั่งเบงกอลให้ขยายตัวมากขึ้น ทำให้การคมนาคมระหว่างเส้นทาง ที่รุ่งเรืองมั่งคั่ง ดังปรากฏร่องรอยการขยายตัวของชุมชนและวัดวาอารามที่สร้างขึ้นในตัวเมืองเพชร ในสมัยอยุธยาตอนปลายอย่างชัดเจน และศิลปะที่ช่างรังสรรค์ขึ้นตามวัดต่าง ๆ ในยุคนี้ก็ได้รับการ ยกย่องว่าเป็นเลิศ จนถือกันว่าเป็น “ยุคทองของศิลปกรรมเมืองเพชรบุรี” เพราะอิทธิพลของศิลปะ แบบช่างหลวงจากกรุงศรีอยุธยาที่แพร่เข้ามา ได้เป็นแรงกระตุ้นให้ช่างพื้นเมืองเกิดการแข่งขันและ รับเอาศิลปะจากส่วนกลางเข้ามาผสมผสานพัฒนาเกิดเป็นงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของ ชุมชนอย่างชัดเจน จนเรียกผลงานที่มีรูปแบบดังกล่าวนี้ว่า ศิลปะ “สกุลช่างเพชรบุรี” ซึ่งได้สืบ ถอดต่อเนื่องกันมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ในสมัย ร. ๔ เพชรบุรีได้กลายเป็นที่ประทับตากอากาศขององค์พระมหากษัตริย์ มีการสร้างพระราชวังตากอากาศขึ้นถึงสามแห่ง อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อศิลปะเมืองเพชรบุรีอีกครั้ง เนื่องจากรูปแบบศิลปกรรมของตะวันตกได้เริ่มต้นแพร่เข้ามาในเมืองเพชรบุรี และยิ่งแพร่หลายมากขึ้นเมื่อมิชชันนารีเข้ามาเผยแพร่วรรณคดีและพัฒนากิจการบ้านเมือง ทำให้ทัศนคติค่านิยมต่างๆ ของช่างพื้นเมืองแปรเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นงานสถาปัตยกรรม เกิดอาคารตึกแบบฝรั่ง ทั้งที่เป็นที่อยู่อาศัยหรือ ศาสนสถานทั่วไปในเพชรบุรี งานประติมากรรมที่มีการนำลวดลายอย่างฝรั่งเข้ามาผสมผสานกับลายไทย หรือแม้แต่งานจิตรกรรมก็นำเทคนิคการใช้เส้น สี แสงเงามาใช้เขียนแทนการวาดภาพแบบดั้งเดิม ดังปรากฏเริ่มแรก ณ พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม ซึ่ง ร.๔ โปรดเกล้าฯ ให้ขรัวอินโข่ง ช่างหลวงเป็นผู้เขียนภาพร่วมกับช่างชาวเพชรบุรีอื่น ๆ และช่างเหล่านั้นก็ได้กลายเป็นผู้สืบทอด “จิตรกรรมสกุลช่างขรัวอินโข่ง” ในเวลาต่อมา

ในอดีตการศึกษาของคนในแต่ละชุมชนจะมีวัดเป็นศูนย์กลางรวบรวมสรรพวิชา ทั้งทางโลกและทางธรรม ตลอดจนเป็นศูนย์กลางของงานช่างและงานศิลปกรรมสำคัญ ๆ อันเกิดเนื่องจากพลังศรัทธาที่ต้องการสร้างเพื่อบูชาพระศาสนา อีกทั้งสมัยก่อนพระสงฆ์ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการ จึงมีเวลาฝึกฝนงานช่างได้มาก ประกอบกับในสมัยนั้นผู้ที่เป็นช่างเชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่งก็มักได้รับเกียรติจากคนทั่วไป จึงทำให้มีงานช่างที่จะรักษาช่างกันโดยมาก ดังนั้นวัดใดที่พระภิกษุมีความรู้ในงานช่างก็จะรักษางานศิลปกรรมของเก่าไว้ได้ดี พร้อมกับสร้างงานใหม่เพิ่มขึ้น ทำให้วัดนั้นกลายเป็นแหล่งศิลปกรรมที่มีชื่อเสียง และมีการปลูกฝังถ่ายทอดพื้นฐานทางช่างสืบต่อกันมา จนเกิดเป็นลักษณะเด่นของกลุ่มช่างหรือสำนักช่างวัดนั้น ๆ ได้แก่ สำนักวัดพลับพลาชัย สำนักวัดพระทรง สำนักวัดใหญ่สุวรรณาราม สำนักวัดเกาะแก้วสุทธาราม และสำนักวัดยาง

สำนักช่างเหล่านี้ได้ผลิตช่างและผลงานที่วิจิตรพิสดารออกมามากมาย ทั้งช่างพระและช่างฆราวาส กระทั่งเมื่อโรงเรียนเข้ามาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาแทนวัด ได้ทำให้วัดหมดสิ้นช่างที่จะสืบงานต่อ ส่วนวัดที่ยังเหลือช่างอยู่ก็ล้วนมีอายุมากและมีแนวโน้มที่จะไม่มีผู้รับวิชาต่อ จึงดูเหมือนว่าความเป็นสำนักของช่างเมืองเพชรอาจมาถึงที่สิ้นสุดในยุคนี้

คำ “สกุลช่างเมืองเพชรบุรี” เรียกขึ้นครั้งแรก โดย ศ. ศิลป์ พีระศรี ที่ใช้เปรียบเทียบงานจิตรกรรมสมัยอยุธยาสายเพชรบุรีกับนนทบุรี แต่ต่อมาเริ่มเห็นว่านอกจากงานจิตรกรรมแล้วยังมีงานศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์อยู่ในสกุลช่างสายนี้ด้วย และ สน สิมมาตรัง ได้ขยายคำจำกัดความเพิ่มว่า หมายถึงงานศิลปะที่ทำขึ้นในเขตเมืองเพชรบุรีและมีแบบฉบับศิลปะของตน ไม่เหมือนกับศิลปะที่ทำขึ้นในท้องถิ่นอื่น แม้ว่าจะเป็นระยะเวลาร่วมสมัยกับกรุงศรีอยุธยา

ตาม ระยะเวลาที่มีการขยายความต่อว่า ยังรวมถึงผลงานของช่างศิลป์รุ่นต่อ ๆ มา ที่ทำขึ้นโดยยึดแบบศิลปะพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของเพชรบุรีไว้

ธรรมเนียมการเผาศพในจังหวัดเพชรบุรีนั้นออกจะแตกต่างกับจังหวัดอื่น ๆ ด้วยชาวเมืองเพชรบุรีนิยมตั้งเมรุขนาดใหญ่ และบรรจุกระดูกที่เก็บไว้นานนับปีลงในโกศใส่ศพที่คนเพชรเรียกว่า ลูกโกศ ตัวเมรุจะมีการประดับประดาด้วยเครื่องสดหรือของสด เช่น หยกกกล้วย ใบตอง และผลไม้บางชนิดที่แกะลวดลายเป็นรูปร่างต่าง ๆ หรือ ประดับด้วยดอกไม้ เมื่อเผายังมีการจุดดอกไม้เพลิง พลุ ตะไล ไฟพะเนียง และมีมหรสพต่างๆ เป็นที่เอิกเกริก

งานหัตถกรรมทั้งสามอย่างนี้แม้ส่วนใหญ่จะทำในงานเผาศพเหมือนกันแต่ไม่ได้หมายความว่าจะมีทุกงานไปเพราะขึ้นอยู่กับเจ้าภาพงานว่าจะมีครบทั้งสามอย่างหรือจ้างเป็นงาน ๆ ไป อีกทั้งไม่พบว่ามีการรับงานทั้งทำเมรุลอย แหงหยวก หรือทำพลูไปพร้อมกันเลย

การทำศพโดยใช้ลูกโกศและตั้งเมรุบำเพ็ญกุศลนี้ เล่ากันว่ารัชการที่ ๔ พระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้ให้เฉพาะคนเมืองเพชร ด้วยเหตุที่เคยทำกันมาเก่าก่อน เดิมทำเมรุขุดเดียวด้วยเครื่องไม้ประกอบเครื่องสดแหงหยวก ใช้เพียงครั้งเดียวในงาน แล้วปล่อยให้ผุพังไปเองหรือไม่ก็เผาไฟไปเลย

ปัจจุบันนอกจากพระอาจารย์กินวัดเกาะ กับพระอาจารย์ชอบ วัดยาง แล้ว ช่างเมรุยังมีอยู่อีกหลายวัดเช่นที่วัดพระทรง แต่ช่างเหล่านี้ล้วนอายุมาก ๆ ด้วยกันทั้งนั้น ส่วนช่างรุ่นใหม่ก็หาได้ยากเต็มทีแล้วในขณะที่ประกอบถ่อถุน ยกเมรุอยู่นั้น จะมีช่างอีกพวกหนึ่งที่ต้องทำงานพร้อมกันไปด้วย คือช่างแหงหยวกซึ่งจะนำหยวกมาประดับเมรุลอยบริเวณฐาน โกศและขอบด้านล่างของถ่อถุนเพื่อเป็นตัวชะลอไฟไม่ให้ไหม้ส่วนอื่น ๆ ส่วนถ่อถุนด้านติดกับลูกโกศนั้นจะประดับเครื่องสดคือผักผลไม้ต่างๆ ที่นำมาแกะสลักให้สวยงาม ระหว่างที่ช่างกำลังแหงหยวกนี้มีคนมาดูมากกว่าเมื่อตอนงานเสร็จแล้วเสียอีกเนื่องจากขณะทำงานจะให้เห็นฝีมือของช่างอย่างชัดเจนทั้งลีลาท่าทางและกลวิธีแกะลวดลายต่าง ๆ

ในเมืองเพชรปัจจุบันเหลือช่างแหงหยวกอาวุโสอยู่เพียงคนเดียว คือ ช่างประสม สุขุทธิ อายุ 80 กว่าปีแล้ว เดิมไม่เคยทำงานแหงหยวกมาก่อน แต่ตอนเด็กมีบ้านอยู่ใกล้บ้านอาจารย์เลิศ พ่วงพระเดช ได้ดูท่านแหงหยวกประกอบเครื่องสดทุกวัน ต่อมาได้ไปทำงานอื่นๆ หลายอย่าง จนเมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้วหันมาหัดแหงหยวกอย่างจริงจัง เพราะได้รับคำสปรมาทจากอาจารย์เลิศว่าไม่มีทางทำได้ แต่ด้วยความบากบั่นก็สามารถแหงหยวกเครื่องสดได้ดังงาม

คราวงานศพของอาจารย์เลิศช่างประสมยังได้ไปช่วยแทงหยวกในงาน และในงานพระราชพิธีศพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีท่านยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ทำงานแทงหยวกด้วย

งานเครื่องสดแทงหยวกสมัยก่อนเป็นงานช่วยกันในกลุ่มชนมากกว่าที่จะได้เงิน เมื่อช่างแทงหยวกมีจำนวนลดน้อยลง จึงกลายเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ช่าง แต่ก็มิได้หมายความว่าจะมีงานชุกชุมทั้งปี มีเฉพาะตามเทศกาลหรือตามงานศพเท่านั้น ช่างแทงหยวกรุ่นใหม่ ๆ ขณะนี้เป็นลูกหลานของช่างประสม ที่รวมกลุ่มกันรับงานต่าง ๆ เพื่อสืบทอดเอาไว้

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ศิลปปะช่างสิบหมู่แผนกช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นการหาแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปปะช่างเมืองเพชรแผนกช่างแทงหยวกที่นับวันจะหาได้ยาก จึงเลือกที่จะทำการศึกษา เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของบรรพบุรุษ และเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาติไว้ให้ลูกหลาน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเมืองเพชรบุรี
2. หาแนวทางในการอนุรักษ์การแทงหยวกเมืองเพชรบุรี

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปปะช่างสิบหมู่แผนกช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
2. ขอบเขตของประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย

1) ช่างแทงหยวกในจังหวัดเพชรบุรี

2) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับในการอนุรักษ์ของจังหวัดเพชรบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรี
2. ทราบถึงแนวทางในการอนุรักษ์การแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การศึกษาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมช่างสิบหมู่เมืองเพชรบุรี แขนงช่างแทงหยวก” ผู้ศึกษา ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์
2. แนวคิดเรื่องศิลปวัฒนธรรม
3. แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม
4. ช่างสิบหมู่เมืองเพชร
5. ศิลปะการแทงหยวก

1. แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์

ความหมายของการอนุรักษ์

วัฒนา จูฑะพันธ์ (2545:63) ได้ให้ความหมายของ การอนุรักษ์ หมายถึงการใช้อย่างสมเหตุสมผลเพื่อมิให้สูญหายไป การใช้นี้มิได้หมายถึงการนำมาบริโภคดื่มกินหรือสัมผัสเท่านั้นแต่หมายรวมถึงการเก็บเอาไว้ชมเชย ฟันฟู หรือพัฒนาสิ่งอื่นให้ดีขึ้น และเป็นการใช้จากความต้องการและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต การสงวน และการแบ่งเขตทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้มีคุณภาพในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ต่อไป จะเห็นได้ว่า การอนุรักษ์ในยุคแรกนั้นเป็นการสงวนการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ให้มีการสูญเสียการพัฒนาทางเพิ่มทรัพยากรที่ม่น้อยหรือว่าถูกใช้ไปมากให้มีสภาวะที่จะมีใช้ตลอดไป ต่อมาได้มีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนทำให้ทรัพยากรบางประเภทลดน้อยลง จึงน่าจะมีการฟื้นฟูและหาแนวทางเพิ่มให้มากขึ้นแล้วจึงค่อยนำไปใช้ และถ้ามีทรัพยากรธรรมชาติอยู่แล้วต้องหาทางให้มีใช้ตลอดไป

สมิทธ์ สระอุบล (2532:64) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ หมายถึง การอนุรักษ์ให้ความสำคัญกับหลักการใช้ประโยชน์ การกระจายผลประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุมกิจกรรมของมนุษย์ ความยั่งยืนของการใช้ประโยชน์ การกระจายผลประโยชน์ และการบูรณะ

ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวม โดยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต้องสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวม ในขณะเดียวกัน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต้องมีการควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของมนุษย์เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต้องคำนึงถึงความยั่งยืนในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้เป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากข้อความข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ในความหมายของการอนุรักษ์ หมายถึงการเก็บรักษา การสงวน ซ่อมแซม การใช้อย่างสมเหตุสมผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการสูญเสียน้อยที่สุด การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีใช้อย่างยั่งยืนตลอดไป เมื่อนุญต์ทุกคนมีจิตสำนึกและรู้จักใช้และเข้าใจคำว่า “การอนุรักษ์” ย่อมส่งผลดีต่อชุมชนสังคมและประเทศชาติ จะมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

หลักการอนุรักษ์

อำนาจ เจริญศิลป์ ได้ให้หลักของการอนุรักษ์ 7 ประการดังนี้

1) การถนอม เป็นเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อ พยายามรักษาทั้งปริมาณและคุณภาพให้ยืนยงอยู่ต่อไปให้ยาวนานเท่านาน โดยการพยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตัวอย่าง เช่น ปลาช่อน แทนที่จะจับเอาแม่หรือพ่อที่กำลังเลี้ยงลูกมาบริโภค ก็ปล่อยให้พ่อแม่ปลาเลี้ยงลูกของมันให้โตต่อไป ถ้าเราไปจับพ่อแม่บริโภคเสียแล้วลูกปลาช่อนที่มีจำนวนหลายพันตัวก็จะกลายเป็นเหยื่อของอื่นต่อไป

2) การบูรณะซ่อมแซม เป็นการซ่อมแซมทรัพยากรธรรมชาติ ที่ได้รับความเสียหายให้มีสภาพเหมือนเดิมหรือเทียบเท่าของเดิม ตัวอย่าง เช่น บริเวณป่าไม้ถูกตัดเอาไม้ไปใช้ ทำให้ป่าไม้โล่งเตียนเป็นหย่อม ๆ ในบริเวณที่ป่าไม้โล่งเตียนนั้น เพื่อเป็นการบูรณะซ่อมแซมให้ดีขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องก็ต้องจัดหากล้าไม้หรือเมล็ดไปปักดำหรือหว่านลงไป เพื่อจะทำให้พื้นที่ป่าแห่งนั้นกลับสภาพเป็นป่าถาวรขึ้นมาใหม่ เป็นต้น

3) การนำมาใช้ใหม่เพื่อเป็นการนำเอาทรัพยากรที่ใช้แล้วมาใช้ใหม่ เช่น เศษเหล็ก สังกะสี กระจก กระดาษ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปปรับปรุงเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เมื่อนำสิ่งเหล่านี้เข้าเตาหลอมใหม่ก็จะกลายเป็นโลหะหลอมที่จะนำไปแปรสภาพใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ แม้แต่กระดาษหรือเศษกระดาษที่ใช้แล้ว ก็สามารถนำไปหมักเพื่อทำเพื่อกระดาษใหม่ได้เช่นเดียวกันโดย

4) นำเอาปรับปรุงและใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าภาพธรรมชาติ เช่น การสร้างขึ้นเพื่อกักเก็บไว้นี้จะนำใช้ประโยชน์ได้มากกว่าสภาพธรรมชาติ กล่าวคือ สามารถนำเอาน้ำมาหมุนกังหันเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า น้ำที่หมุนกังหันน้ำแล้วจะส่งไปใช้ในการชลประทาน การอุตสาหกรรมหรือเพิ่มระดับน้ำเพื่อการขนส่ง ตามแม่น้ำลำคลองในฤดูแล้ง เป็นต้น หรือการนำเอาโลหะมาสร้างเป็นเครื่องจักรเครื่องยนต์ เพื่อใช้งานทางด้านต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย เช่น รถแทรกเตอร์ สามารถนำมาใช้ลากไม้ที่ตัดทิ้งไว้เพื่อการคราดไถนา ฤดูระหัดวิดน้ำ เป็นต้น

5) สามารถใช้สิ่งอื่นแทน กล่าวคือ ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างสามารถที่จะนำมาใช้ทดแทนกันได้ เช่น เพื่อการประหยัดแร่เหล็กไว้ใช้เพื่อการอื่น โรงงานอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นที่สร้างจักรยานยนต์ จะใช้พลาสติกสร้างชิ้นส่วนของรถจักรยานยนต์บางชิ้นแทนเหล็ก เช่น บังโคลน เป็นต้น

6) การสำรวจค้นหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติม ตัวอย่าง เช่น การสำรวจค้นหาแหล่งน้ำมันในอ่าวไทย ทำให้ค้นพบแก๊สธรรมชาติเป็นจำนวนมากพอที่จะลงทุนขุดมาใช้ได้ หรือเนื่องจากแนวโน้มของพลังงานที่นำมาใช้ขาดแคลน นักวิทยาศาสตร์จึงศึกษาค้นคว้าหาพลังงานชนิดอื่นมาใช้แทนน้ำมันเชื้อเพลิง จากฟืนและถ่านหิน เช่น พลังงานจากลม และพลังงานจากแสงแดด เป็นต้น

7) การคิดค้นประดิษฐ์ของเทียมขึ้นมาใช้ เช่น การผลิตยางเทียม ไหมเทียม ผ้าเทียมขึ้นมาใช้เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่แท้จริงที่กำลังจะหมดไปหรือลดน้อยลง

นักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงหลักการอนุรักษ์ในธรรมชาติที่แตกต่างกัน แต่โดยสรุปแล้วมีหลักการที่คล้ายคลึงกันพอสรุปได้ดังนี้

1. การถนอมโดยการพยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อที่จะมีทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้ได้นาน ๆ
2. การบูรณะฟื้นฟูปรับปรุงให้มีสภาพดีกว่าธรรมชาติที่เสื่อมคุณภาพแล้วให้มีคุณภาพเหมือนเดิมหรือคุณภาพสูงขึ้น
3. การนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อเอาทรัพยากรที่ใช้แล้วมาใช้ใหม่
4. ใช้สิ่งอื่นทดแทนโดยการจัดหาทรัพยากรที่ราคาถูกลงและหาง่ายมาใช้ทดแทนทรัพยากรธรรมชาติที่มีราคาแพงหรือหายาก
5. การคิดค้นประดิษฐ์ของเทียมขึ้นมาใช้เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่แท้จริง ดังนั้นการอนุรักษ์จึงมีความสำคัญสามารถช่วยประหยัดทรัพยากรธรรมชาติให้สูญเปล่าน้อยที่สุดและเป็นประโยชน์แก่มนุษย์มากที่สุด

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่าการอนุรักษ์ คือ การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมคุณภาพ นำมาใช้กระบวนการต่างๆ ที่สามารถทำให้ทรัพยากรเหล่านั้น นำกลับมาใช้ใหม่ ฟื้นฟูปรับปรุง ทำให้เกิดประโยชน์ เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด หรือมีการคิดค้นสิ่งของมาทดแทน เพื่อเป็นการประหยัด ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่จำเป็นที่สุด

2. แนวคิดเรื่องศิลปวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรมและเพณี เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาติและเป็นมรดกทางสังคม ที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา เป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับโดยทั่วไปว่า “ศิลปวัฒนธรรม” เป็นปัจจัยสำคัญในการหล่อหลอมประชาชนในชุมชนให้มีความรัก ความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2541 :1) ในชุมชนแต่ละแห่งย่อมมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปและมีการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นคุณค่าของชุมชนในแต่ละท้องถิ่น โดยเรียกรวมกันว่า “มรดกทางศิลปวัฒนธรรม”

กรมศิลปากร (2542 : 66) ให้ความหมายของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมว่า หมายถึง ผลงานที่เกิดจากการคิดค้น การประดิษฐ์ สร้างสรรฟสิ่งที่ดีงาม แล้วเรียนสืบทอดกันมา หรือสิ่งที่ยังคงเหลือเป็นหลักฐานให้เห็น

สรุปคือ ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่แสดงออกถึงลักษณะของสังคมนั้น ๆ เป็นอัตลักษณ์ โดยมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเกิดจากวิถีชีวิต การศึกษา ค่านิยมหรือภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

3. แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชชน (2502 :3) อธิบายว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้นมาเพื่อความงอกงามในชีวิตมนุษย์ในส่วนรวม ที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรม คือ สิ่งที่เป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากแต่ก่อนสืบทอดเนื่องกันมาเป็นประเพณี วัฒนธรรมคือการออกความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็น ภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบและประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

สุภัทรา สุภาพ (2528 :108) ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่า เป็นมรดกของสังคมที่มี ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และลักษณะอื่นๆ ที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด

กาญจนา แก้วเทพ (2537:81) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” เป็นวิถีทางและแบบฉบับในการดำเนินชีวิตของชุมชนที่ได้ปฏิบัติสั่งสมกันมารวมทั้งความคิดต่างๆ ที่คนได้กระทำสร้างถ่ายทอดสะสมและรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่ง อาจอยู่ในรูปแบบของความรู้การปฏิบัติ และความเชื่อ ตลอดจนวัตถุสิ่งของอันเกิดจากความคิด การกระทำของมนุษย์เมื่อพิจารณาในแง่นี้ วัฒนธรรมคือ ความรู้สึกนึกคิด การปฏิบัติของมนุษย์เอง เป็นชีวิตส่วนรวมของมนุษย์ในการอยู่ร่วมการในชุมชน มนุษย์สร้างวัฒนธรรมจากชีวิตของเขา จึงกล่าวว่า วิถีวัฒนธรรมจะครอบคลุมถึงวิถีชีวิตการทำมาหากิน และระบบเศรษฐกิจ

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2542:2-6) ได้กำหนดความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน
2. วัฒนธรรมเป็นวิถีเกิดขึ้นจากการประพฤติร่วมกันเป็นแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม มีการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคมถือกันมาจากอดีต หรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งเผยแพร่มาจากสังคมอื่น
3. วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและเงื่อนไขเมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคม ได้ดีกว่ายอมทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลือกใช้วัฒนธรรมที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพตามสมัย
4. วัฒนธรรมอาจจำแนกได้หลากหลายหลายประเภท เช่น วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมสากล วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบความคิดหรือวัตถุประสงค์ในการประยุกต์ใช้ของผู้จำแนกการจัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรม
5. วัฒนธรรมของแต่ละบุคคลในสังคมย่อมมีเนื้อหา รูปแบบ บทบาท และหน้าที่แตกต่างกันไป
6. วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐานและเครื่องมือ สำหรับเสริมสร้างความสามัคคีกลมเกลียวและความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน
7. วัฒนธรรมเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม
8. วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ หรือ ประจำหมู่คณะซึ่งมีสาวนทำให้คนในชาติเป็นพวกเดียวกัน

องค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม

สุพัตรา สุภาพ (2543:101-102) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. องค์วัตถุ (Instrumental and symbolic Object) คือวัฒนธรรมวัตถุที่สามารถจับต้องได้มีรูปร่าง เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ ภาพเขียน โรงเรียน และสิ่งที่ไม่มรูปร่างเช่น ภาษา สัญลักษณ์ ในการติดต่อสื่อความหมายหลักคำนวณ มาตรฐาน ชั่งตวง วัด

2. องค์กร (Organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดการอย่างเป็นระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับและวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในสังคมที่ซับซ้อน เช่น ครอบครัว (กลุ่มที่เล็กที่สุด) สหพันธกรรมการ ลูกเสือ สภากาชาด วัด สหประชาชาติ (องค์กรใหญ่ที่สุด) โคนทั่วไปบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์บางอย่าง

3. องค์พิธีการ (Usage's) เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันทั่วไป เช่น พิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่การเกิด หมั้น แต่งงาน บวชนาค การตาย ปลูกบ้าน เป็นต้น ซึ่งศาสนาก็มีอิทธิพลอยู่บ้างไม่มากนักน้อย รวมตลอดถึงพิธีการแต่งกายและการรับประทานอาหาร เช่นว่าไปงานที่เป็นทางการ หญิงมักแต่งชุดไทย ชายก็แต่งชุดเต็มยศ เป็นต้น โดยพิธีกรรมเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสภาพสังคม

4. องค์คติ (Concept) หมายถึง ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ และอุดมคติต่างๆ เช่น ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อในเรื่องพระเจ้าองค์เดียว (Monotheism) หรือพระเจ้าหลายองค์ (Polytheism) ตลอดจนอุดมคติ ทศนคติ การยอมรับความถูกต้อง ควรไม่ควร ความคิดระบบ เศรษฐกิจ ระบบสังคม เป็นต้น

ประเภทของวัฒนธรรม

มงคล หวังสุขใจ และ ชมพู โกดิรัมย์ (2547:49) ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภทคือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการคิดประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องจักรกล ที่อยู่อาศัย คอมพิวเตอร์ เครื่องบิน กล่าวคือ ทุกสิ่งอย่างที่มีมนุษย์สรรค์สร้างขึ้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Nonmaterial Culture) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุแต่เป็นวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นแบบแผนแห่งความประพฤติ ที่เคยปฏิบัติต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับกันว่าดีงามเหมาะสมกับชุมชนหรือกลุ่มของตน เช่น จารีตประเพณี ศาสนา ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ ความสามารถ เป็นต้น

วัฒนธรรมอาจแบ่งตามกาลเวลาได้ 2 ประมาณ คือ

1. วัฒนธรรมเก่า (Old Culture) ได้แก่ สิ่งของหรือแนวปฏิบัติที่บรรพบุรุษได้สร้างหรือประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใช้ และได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่อดีต

2. วัฒนธรรมสมัยใหม่ (Modern Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมสิ่งของหรือแนวปฏิบัติที่บุคคลในสมัยปัจจุบันคิดค้นขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคม ซึ่งถือว่าเป็นแบบอย่างหรือค่านิยมสมัยใหม่ ทันสมัย นำสมัย

จากการบันทึกประวัติการศึกษาแผนโบราณเกี่ยวกับวิชาช่างสิบหมู่พบว่า วิชาช่างสิบหมู่เป็นวิชาอาชีพประเภทช่างฝีมือต่างๆ เช่น ช่างถม ช่างทอง ช่างแกะ ช่างปั้น มีการศึกษาแบบสืบตระกูลและตามท้องถิ่นต่างๆ ได้แก่ กรุงเทพฯ เป็นต้นว่า ถนนตีทอง บ้านพาน บ้านบาตร บ้านช่างหล่อ วิชาช่างสิบหมู่จึงได้รับการรู้จักกันทั่วไปว่าเป็นวิชาอาชีพ สมัยโบราณของไทย คือช่างเขียน ช่างแกะ ช่างสลัก ช่างกลึง ช่างหล่อ ช่างปั้น ช่างหุ่น ช่างรัก ช่างบุ ช่างปูน อาชีพเหล่านี้ถ่ายทอดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้วยการศึกษาแผนโบราณฉะนั้นการทราบประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับช่างสิบหมู่เป็นพื้นความรู้ จะทำให้เข้าใจการศึกษาวิชาการช่างสิบหมู่ในสมัยโบราณได้อย่างดี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิต การเอาตัวรอด ความรู้ วิทยาการต่างๆ ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น เช่น ศิลปะ ภาษา ความเชื่อ ฯลฯ โดยมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามยุค สมัย เพราะวัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม

4. ช่างสิบหมู่เมืองเพชร

ช่างสิบหมู่ คำนี้เห็นจะไม่ใช่ว่าหมายความว่าในบ้านในเมืองมีช่างอยู่ 10 อย่าง อันอื่นต่าง ๆ ถ้าจะนับชื่อก็เห็นจะได้ไม่น้อยกว่า 108 อย่าง เข้าใจว่ากรมช่าง 10 หมู่ นั้น คือ รวบรวมคนที่ช่างตั้งขึ้นเป็นกรมช่าง แบ่งตามประเภทวิชาคนที่รวบรวมเข้าไว้ได้เป็น 10 หมู่ด้วยกันเท่านั้นเอง

“งานสกุลช่างเมืองเพชร” ในข้อเท็จจริงแล้ว งานสกุลช่างเมืองเพชร เป็น งานฝีมือที่ชาวบ้านเพชรบุรีได้สืบสาน สืบทอดต่อๆ กันมา และมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง จนได้รับการขนานนามว่า “สกุลช่างเมืองเพชร” ซึ่งจังหวัดเพชรบุรีมีช่างฝีมือเป็นจำนวนมากเห็นได้จากความหลากหลายของผล งานที่ปรากฏอยู่ตามวัง วัด และบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ช่างหนึ่งคนต้องเรียนรู้หลาย ๆ ด้าน

ในอดีต ช่างหลวงมีชื่อว่า “ช่างสิบหมู่” เป็นกรมหนึ่ง ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพรยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงอธิบายประทานแก่พระยาอนุমানราชชน ในหนังสือบันทึกความรู้ ดังนี้ว่า ตามปกติการปกครองเมืองสมัยโบราณ จัดเป็น จตุสดมภ์ ก็เป็น กระทรวง เวียง วัง คลัง นา กระทรวงใดมีกิจจะต้องทำสิ่งซึ่งต้องอาศัยฝีมือช่าง ก็ต้องหาช่างชนิดที่ต้องการใช้รวบรวมตั้งไว้ในกระทรวงนั้นเพื่อใช้ จึงได้มีการช่างมากมายกระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ หลายกระทรวงด้วยกัน ตามที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตรัสไว้ เช่น กระทรวงวัง มีกรมทหารในกรมรักษาพระองค์ แต่มีกรมช่างทหารในขึ้นอยู่ในกรมทหารในนั้นอีกชั้นหนึ่ง เจ้ากรมเป็นหลวงประดิษฐนิเวศน์ เห็นได้ตามชื่อว่ามีหน้าที่ปลูกสร้างเรือนหลวงในพระราชนิเวศน์ คงมีขึ้นด้วยเหตุที่เจ้ากรมหรือปลัดกรมคนใดคนหนึ่งในการทหารเป็นผู้เข้าใจการปลูกสร้างจึงตรัสใช้ ผู้รับสั่งนั้นก็ต้องเสาะหาช่างมาเป็นลูกมืองานมากขึ้น ช่างมากขึ้นก็ต้องตั้งเป็นกรมทหาร กรมขนาดเล็ก ก็มีกรมช่างขนาดเล็กเป็นอีกกรมหนึ่งเหมือนกันมีช่างเขียน ช่างปั้น และอื่น ๆ ช่างสิบหมู่จึงเป็นกรมที่รวบรวมช่างไว้มีสิบหมู่ด้วยกันแต่ไม่ได้หมายความว่าในบ้านเมืองมีช่างแค่สิบอย่างเท่านั้น

ช่างสิบหมู่ ประกอบด้วยช่างในสาขาต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่างเขียน
2. ช่างมุก
3. ช่างไม้
4. ช่างหุ่น
5. ช่างปั้น
6. ช่างศิราภรณ์
7. ช่างรัก
8. ช่างบุ
9. ช่างกลึง
10. ช่างหล่อ
11. ช่างไม้สูง
12. ช่างฉลุกระดาษ
13. ช่างแกะสลัก (จำหลัก)

สำหรับจังหวัดเพชรบุรีมีช่างศิลป์สาขาต่าง ๆ อีกมากที่แตกต่างจากที่กล่าวไว้ข้างต้น คือ ช่างเมรุ ช่างต่อเรือ ช่างทำเกวียน ช่างเรือน ช่างทองรูปพรรณ ช่างทำพลุ ดอกไม้ไฟ ช่างแทงหยวก ช่าง

ทอผ้า ช่างทำหม้อ ช่างขนม ของหวาน ช่างจักสาน (กระจาด เข่ง กระจัง ตะแกรง ชะลอม) ช่างทำ
อุปกรณ์ทำนา (ไถ แอก คราด สีสัด ระหัด เครื่องสีข้าวซ้อมมือ) ช่างทำอุปกรณ์หาปลา (แห อวน
ข้อง ลุ่ม ไซ ลอบ) ซึ่งเป็นวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวเพชรบุรี ที่มีความประณีตนับเป็นช่างฝีมือ
ได้เป็นอย่างดีจนได้รับการขนานนามว่า “สกุลช่างเมืองเพชร”

สรุปได้ว่า ช่างสิบเมืองเพชร คือการสร้างงานศิลปะหรืองานช่างที่เป็นเอกลักษณ์ไม่
เหมือนกับที่อื่น ผู้ที่มีความรู้ด้านศิลปะสามารถเห็นถึงความแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์ของช่างสิบหมู่
เมืองเพชรกับช่างสกุลอื่น โดยที่เห็นจากการสร้างวัดวาอารามหรืองานช่างฝีมือต่าง ๆ ที่มีความ
งดงามเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปและเป็นที่รู้จัก

5. ศิลปะการแทงหยวก

ศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

ดวงจันทร์ สุสุทธิ (2551:8-9) ศิลปะการแทงหยวกเมืองเพชร เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีต้น
กำเนิดมาจากสมัยอยุธยา เข้ามาในเพชรบุรีตอนปลายของอยุธยาและพัฒนาสืบต่อกันมาเรื่อย ๆ ทั้ง
รูปแบบและวิธีการ จนกลายเป็นศิลปะของเพชรบุรี ด้วยการผสมผสานศิลปะโดยเฉพาะของ
เพชรบุรี ซึ่งการผสมผสาน วิวัฒนาการและการประยุกต์ศิลปะการแทงหยวกให้เป็นลักษณะของ
เพชรบุรี เป็นไปอย่างรวดเร็วและกลมกลืนเนื่องจากเพชรบุรีเป็นเมืองช่างศิลปะแต่ดั้งเดิม มีสกุลช่าง
ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเป็นช่างพื้นเมืองที่ได้รับการเรียนรู้ ถ่ายทอดกันในหมู่ของตน มีศูนย์รวมของช่าง
แต่ละสกุลอยู่ตามวัดต่าง ๆ เช่นสกุลช่างวัดใหญ่สุวรรณาราม สกุลช่างวัดเกาะ สกุลช่างวัดพระทรง
สกุลช่างวัดยาง เป็นต้นศิลปะการแทงหยวกเพชรบุรี เป็นศิลปะที่ใช้ตกแต่งเมรุในพิธีเผาศพ ซึ่งเมรุที่
ทำขึ้นเพื่อเผาศพของเพชรบุรี มีธรรมเนียมแตกต่างไปจากที่อื่น นิยมสร้างเมรุให้มีความวิจิตร
สวยงาม ใช้เวลาสร้างเมรุเป็นเวลานาน การออกแบบก่อสร้างเป็นฝีมือของสกุลช่างของเพชรบุรี การ
ตั้งเมรุใช้โกศบรรจุแทน โลงศพ ในส่วนฐานเมรุลูก โกศจะมีการแทงหยวกประดับอย่างสวยงาม เป็น
การทำคล้ายพิธีหลวงแห่งราชสำนัก ซึ่งความจริงสามัญชนไม่มีระเบียบปฏิบัติได้ เข้าใจว่าคนเมือง
เพชรบุรีได้ทำกันมานานจนเป็นประเพณีนิยม ซึ่งประเพณีการตั้งเมรุเผาศพกลางแจ้งแบบโบราณนี้
ในปัจจุบันยังนิยมสืบสานต่อกันมาแต่เป็นส่วนน้อย อันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธี
ค่อนข้างสูงมาก ถ้าเปรียบเทียบกับการเผาศพในเมรุแบบถาวร ซึ่งมีอยู่ทั่วไปตามวัดต่าง ๆ

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ศิลปะการแทงหยวก อยู่ในช่างสิบหมู่เมืองเพชร ซึ่งเป็นภูมิ
ปัญญาในการนำทุนในชุมชนมาใช้ในการสร้างงานศิลปะโดยนำการแทงหยวกกล้วยมาผสมผสาน
กับความรู้ความสามารถในเรื่องลายไทย เพื่อในการประดับเมรุลูก โกศให้มีความสวยงามมากขึ้น
และมีวิธีการทำที่ต้องใช้ความชำนาญ เพราะหยวกกล้วยมีอายุการใช้งานน้อย ดังนั้นช่างแทงหยวก

ต้องมีความชำนาญและประสบการณ์ในการแทงหยวก ซึ่งในปัจจุบันการแทงหยวกสามารถเห็นได้น้อยมาก เพราะช่างแทงหยวกนั้นมีเพียงไม่กี่คน ในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นก็เหลือเพียง ช่างประสม และลูกหลานเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปะช่างสิบหมู่เมืองเพชรแผนกช่างแทงหยวก

ผลงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาตรี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะของ ช่างสิบหมู่เมืองเพชร แผนก ด้านศิลปะการ
แทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
โดยมีขั้นตอนของการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลักที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึก ผู้ศึกษาใช้เทคนิคสโนว์
บอลล์ (Snowball Technique) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสอบถามและการให้คำแนะนำ
ของคนในพื้นที่ เมื่อได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลรายแรกแล้ว จะสอบถามเพื่อให้คำแนะนำผู้ให้ข้อมูล
รายต่อไป เก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลคงที่และอิ่มตัว

ผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้ ประกอบด้วย โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชาวบ้าน ผู้นำชุมชน
และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนกลุ่มคนที่อยู่ในวัยชราที่อาศัยอยู่ภายในพื้นที่
เป็นระยะเวลานาน

ด้านบุคคล

1. นายประสม สุสุทธิ (ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 5 ด้านศิลปะการแทงหยวก) ผู้มีผลงานดีเด่น
ด้านวัฒนธรรม และพ่อดีเด่น ปี พ.ศ. 2535
2. นายวิริยา สุสุทธิ เป็นผู้มีผลงานอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น (กรมศิลปากร) และเป็นหัวหน้า
ช่างสิบหมู่เมืองเพชรบุรี
3. นางดวงจันทร์ สุสุทธิ อาจารย์โรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกการสังเกต ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน สภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น สภาพเศรษฐกิจการประกอบอาชีพและสภาพสังคมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

2. แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม รวมถึงการปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

3. เครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้บันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์

4. กล้องถ่ายภาพ เพื่อใช้ในการบันทึกสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปของชุมชน ลักษณะทั่วไปของชุมชน ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลมูลต่างๆ อาทิเช่น ห้องสมุด ระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสังเกตและจดบันทึก สภาพแวดล้อมของชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ชาวสวนชมพู่เกี่ยวกับวิถีชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ปัญหาและผลกระทบ การปรับตัวจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและวิธีการจัดการในปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วน สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1. การสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ค้นหาแนวคิดและข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ครูภูมิปัญญาไทย และช่างแทงหยวก สัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถาม (Guide line) ที่ถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ด้านความเป็นเอกลักษณ์ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์และสืบทอด ด้านคุณค่าทางสังคม ด้านการนำความรู้ศิลปะการแทงหยวกไปประกอบอาชีพเสริม และการนำศิลปะการแทงหยวกมาจัดทำเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร หัตถศึกษาเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ โดยผู้ศึกษาไม่ชี้นำทั้งทางตรงและทางอ้อมกับผู้ให้ข้อมูลตอบไปในแนวทางที่ผู้ศึกษาต้องการ แต่อาจขอข้อมูลเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ผู้ศึกษาต้องการ

รายละเอียดเพื่อเชื่อมโยงการสัมภาษณ์ให้เข้าสู่ประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างลึกซึ้งได้ และตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างผู้ศึกษากับผู้ให้ข้อมูลเป็นการตรวจสอบและสรุปประเด็นตามแนวคำถามเป็นระยะพร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมในการให้ข้อมูลไปพร้อมกันเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ศึกษาโดยมีการบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียงทุกครั้งที่มีการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพในบางครั้ง

2. การสอบถาม ผู้ศึกษาได้สอบถามช่างแทงหยวกเป็นรายบุคคล ใน 5 ประเด็น ได้แก่ความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี การส่งเสริมอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะการแทงหยวก คุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมเดิมของสังคม จังหวัดเพชรบุรี การนำความรู้ด้านศิลปะการแทงหยวกไปประกอบอาชีพเสริม และการนำศิลปะการแทงหยวกจัดทำเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรทัศนศึกษา โดยให้ช่างแทงหยวกเขียนตอบลงในแบบสอบถาม เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วไม่ครบตามประเด็น ผู้ศึกษาได้ไปสอบถามข้อมูลจากช่างแทงหยวกเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์จะถูกนำมาแปลผลวิเคราะห์ และหมวดหมู่ตามประเด็นการศึกษา สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอในรูปแบบการบรรยายและการพรรณนาความ (Descriptive)

ระยะเวลาในการศึกษา

การศึกษานี้ใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2552 ถึงกุมภาพันธ์ 2553 รวมระยะเวลา 5 เดือนดังตารางต่อไปนี้

ขั้นตอนการศึกษา	ระยะเวลา				
	ต.ค. 2552	พ.ย. 2552	ธ.ค. 2552	ม.ค. 2553	ก.พ. 2553
เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร	→	→			
เก็บข้อมูลภาคสนาม			→	→	
วิเคราะห์ผลการศึกษา				→	→
สรุปและเรียบเรียงผลการศึกษา				→	→

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เรื่องแนวทางการอนุรักษ์ศิลปะช่างสิบหมู่ แผนกช่างหยาบจังหวัด เพชรบุรี เพื่อใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางการอนุรักษ์ศิลปะช่างสิบหมู่ แผนกช่างหยาบจังหวัด เพชรบุรี โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพและได้นำเสนอผลการศึกษาดังนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรี

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของศิลปะการแทงหยวก

จากการศึกษาพบว่า การแทงหยวกมีการพบการจดบันทึกในจดหมายเหตุ ในสมัยอยุธยา มีการนำหยวกมาประดับเชิงตะกอนเผาศพของ เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินหรือ ทหารที่มียศสูง แต่การแทงหยวกในสมัยเพชรบุรี ไม่มีการจดบันทึก ในความคิดของช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรี คาดว่าศิลปะการแทงหยวกน่าจะมีมาก่อนสมัยอยุธยา ซึ่งในสมัยก่อน ประเพณีของศาสนาพุทธนั้น เวลาคนตาย ก็จะต้องมีพิธีการเผา ก็จะต้องมีการก่อสร้างที่เผาที่เราเรียกว่า เชิงตะกอน ก็จะมีการแทงหยวก เพื่อที่จะนำมาประดับเชิงตะกอน หรือ การออกศึกในสมัยก่อน ในสนามรบเมื่อมีการตายเกิดขึ้น การเผาศพ ใช้เชื้อเพลิงจำนวนมาก การนำพืชอวบน้ำมาใช้ เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ นำต้นกล้วยมาใช้ เนื่องจากต้นกล้วยไม่ติดไฟ แต่เป็นตัวเก็บความร้อน และยังช่วยประหยัดเชื้อเพลิง ในการเผาศพ เพื่อไม่ให้เกิดโรคระบาด โดยการนำเอาลำต้นของกล้วยมาลอกเป็นกาบ นำมาทำเป็น แนวนั่งไฟ และทหารในสมัยก่อน บางคนก็เป็นทหารช่าง หรือมีฝีมือในด้านศิลปะ ก็จึงมีการใช้ดาบที่ออกแบบแกะที่หยวกกล้วยให้เกิดลวดลายสวยงาม ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดจากภูมิปัญญาคน ในอดีตกาล สกุลช่างเมืองเพชรบุรี ส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลมาช่าง โพนทะเลจากชาวจีน และจาก ศิลปะของอยุธยา มาผสมผสานกับศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ เพราะฉะนั้นช่างแทงหยวกในเมือง เพชรบุรีจะถ่ายทอดศิลปะมาจาก สมัยอยุธยาและชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ และสกุลช่างเมืองเพชรก็จะมี เชื้อสายชาวจีนเกือบจะทุกสกุลเลยก็ว่าได้ กลายเป็นเอกลักษณ์ของช่างเมืองเพชรบุรีส่วนใหญ่ช่าง ต่างๆจะเป็นพระสงฆ์ ตามคุ้มวัดต่างๆ เมื่อมีเวลาว่าง ท่านก็เริ่มมีการเขียนลาย ปั้นลาย แกะสลัก ลาย เมื่อมีงานศพ ก็จึงมีการนิมนต์ไปทำกิจสงฆ์ และเห็นว่าเชิงตะกอนที่ตั้งศพนั้น ขาดการประดับ ประดา หลังจากการสวดอภิธรรมศพ เหล่าพระสงฆ์และลูกศิษย์ จึงร่วมกันแทงหยวก ให้เกิดเป็น

ลวดลาย พื้นฐานลายไทย ที่พอมีความรู้อยู่บ้างแล้ว ต่อมาลูกศิษย์และเด็กวัดได้รับการถ่ายทอดการ
 แวงหยวกจากพระสงฆ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้และสืบทอดกลายเป็นช่างแวงหยวกในเวลาต่อมา
 ในปัจจุบันการแวงหยวกได้มีการพัฒนาลวดลาย ซึ่งสกุลช่างเมืองเพชรบุรีมีการคิดลาย
 ขึ้นมาใหม่และ มีการนำลายจากช่างหมู่อื่นๆ และการเลียนแบบจากธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ในการ
 แวงหยวก ที่เรียกกันว่าลายวิจิตร มีความอ่อนช้อยสวยงาม การแวงหยวกในจังหวัดเพชรบุรีจะต่าง
 จากที่อื่น คือ ช่างทุกคนจะต้องมีการจดจำลวดลายได้แม่นยำ เพื่อที่จะแวงลายลงบนหยวกได้โดย
 ไม่ต้องมีการร่างลายไว้ก่อน ถือเป็นความชำนาญของช่างอย่างมากในการแวงหยวก ซึ่งเป็น
 เอกลักษณ์ของช่างแวงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี

ลายวิจิตรหรือลายประยุกต์ ดังกล่าว เช่น ลายกระจังใบเทศ ลายกระจังปฏิญาณ ลายน่อง
 ลิงห์ ฯลฯ แต่ก็จะทำร่วมกับลายพื้นฐาน ลายไทยทั่วไปเช่น ลายกระจัง ลายกนก

นอกจากการแวงหยวกที่มีลวดลายที่สวยงามและอ่อนช้อยแล้ว ยังมีการนำเอาผลไม้ต่างๆ
 มาแกะสลักและดัดแปลงเป็นสิ่งประกอบการแวงหยวก ซึ่งเรียกว่า การแวงหยวกประกอบเครื่อง
 สด เช่น มะละกอกแกะสลักเป็นดอกกุหลาบ ฟรุ้งแกะสลักเป็นน้อยหน้า ฟักทองแกะสลักเป็น
 พญานาค มันแกวแกะสลักเป็นไข่เค็ม และหัวหอมแกะสลักเป็นดอกกุหลาบ

งานเครื่องสดของของกลุ่มช่างเมืองเพชร จะเน้นเนื้อหาเป็นชุดหรือเป็นเรื่อง เช่น

ด้านที่ 1 ทำเรื่องราวในวรรณคดี อย่างรามเกียรติ์ พระอภัยมณี

ด้านที่ 2 ทำเป็นชุดเครื่องครวหวน

ด้านที่ 3 ทำเป็นสัตว์สี่เท้าสองเท้าโดยเฉพาะตัวนก

ด้านที่ 4 ทำเป็นสัตว์ น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา บางทีช่างพลิกแพลงสร้างรูปอื่นๆ เพื่อเป็นการอวดฝีมือด้วย

ตอนที่ 2 ศิลปะการแวงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรี

ศิลปะการแวงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรีนั้นมีความเป็นอัตลักษณ์ มีความแตกต่างจาก
 จังหวัดอื่นๆ ซึ่งสิ่งที่จะเห็นได้ชัดคือ ลวดลายที่มีความวิจิตรบรรจง สวยงาม อ่อนช้อย และเป็น
 ลวดลายที่ประยุกต์ขึ้นมาเองในแบบฉบับของสกุลช่างเพชรบุรี ซึ่งลวดลายเหล่านี้ต้องใช้ความ
 ชำนาญในการแวงและการจดจำลาย เพราะช่างแวงหยวกจะไม่มีกรวาดลายไว้ก่อน

เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา นายประสม สุสุทธิ (ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๕) ได้ไปเข้าร่วม
 รายการฯหนึ่ง ได้ไปเขียนลายเอกรงค์ ซึ่งในสมัยนั้นเป็นยุคแรกๆ ที่สื่อมีการให้ความสนใจใน
 เรื่องของศิลปะการแวงหยวก จากนั้น ทางด้านนายประสม สุสุทธิ จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่ม ช่างแวง
 หยวกเมืองเพชรบุรีขึ้นมา ซึ่งมีช่างแวงหยวกที่มีความเป็นมืออาชีพ โดยมีนายวิริยะ สุสุทธิ ผู้เป็น
 บุตรชาย เป็นหัวหน้าช่าง

ช่างวิริยะ สุธุทธิ (2551 :37-40) ได้กล่าวว่า มีการประยุกต์ลายที่ใช้ในการแทงหยวก โดยการเลียนแบบธรรมชาติ เป็นลายธรรมชาติ ซึ่งมีความอ่อนช้อยงดงาม โดยได้จากเอาไม้เลื้อยนำมาตัดแปลงเป็นลายกนกเปลว สำหรับหรือปะการังใต้ทะเลนำมาตัดแปลงเป็นลายกนกสำหรับ ลายรักร้อยได้มาจากดอกกรักที่นำมาร้อยเป็นพวงมาลัย แม้กระทั่งพุ่มหางสัตว์เช่นหางสิงโตนำมาตัดแปลงเป็นลายหางโต หรือจากใบไม้ เช่น ใบเทศนำมาตัดแปลงเป็นลายกนกใบเทศ และลายต่างๆ อีกมากมายประกอบด้วย ลายเศรกระจรงวน ลายกระจ้งปฏิญาณ และลายกลีบบัวที่ช่างแทงหยวกได้นำมาตัดแปลงจนเกิดเป็นลายเฉพาะของช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มาประกอบกับลายดั้งเดิม คือ ลายพื้นปลา ลายพื้นสาม และลายพื้นห้า นอกจากนี้ยังมีลวดลายที่ใช้ประกอบการแทงหยวก เช่น ลายหน้ากระดานรักร้อย ลายหน้ากระดานรดเกล้า ลายหน้ากระดานกนกเปลว ลายหน้ากระดานลูกฟักกำปู ลายเถา ลายกนกใบเทศ ลายเสาต่อยอด ลายเสาหางโต ซึ่งช่างจะต้องมีความชำนาญในการแทงลวดลายเป็นพิเศษที่จะต้องวางลวดลายให้อยู่บนกาบกล้วยที่มีพื้นที่จำกัด อันเป็นจุดเด่นเฉพาะของเมืองเพชร อีกทั้งประยุกต์ลวดลายน่องสิงห์พัฒนาเป็นลายสำหรับ ประกอบการทำเสา เกิดความแปลกตาละเอียด อ่อนช้อย สวยงาม ในการแบ่งลักษณะของลายแทงหยวก สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ลายพื้นฐาน ประกอบด้วย ลายพื้นหนึ่ง ลายพื้นสาม ลายพื้นห้า คือลายที่ช่างใช้เป็นลายกระจ้ง เมื่อแทงแล้วสามารถใช้ได้ทั้ง 2 ด้าน ส่วนใหญ่แต่เดิมช่างโบราณจะใช้ลายเหล่านี้เป็นลายหลักในการประกอบหยวก และเป็นลายที่ใช้ฝึกหัดการแทงหยวก เมื่อนำมาประกอบทับซ้อนกันจะเกิดความสวยงาม ละเอียด มักจะพบเห็นลายเหล่านี้ประกอบเป็นลายพื้นฐานของแหงหยวก โดยเฉพาะลายพื้นหนึ่ง จะทำให้ผลงานนั้นดูมีความละเอียดสวยงาม ส่วนลายพื้นสามและลายพื้นห้าเมื่อนำมาประกอบจะทำให้เกิดความสวยงามในรูปแบบของลายกระจ้ง

2. ลายหน้ากระดาน ประกอบด้วย ลายรักร้อย ลายรดเกล้า ลายกนกเปลว ลายลูกฟักกำปู ลายกนกใบเทศ ลายเถา ลายเสาต่อยอด ลายเสาหางโต คือลายที่มีการพัฒนามาจากลายพื้นฐานที่แทงขึ้นให้เกิดลวดลายนำไปปิดทับบนแผ่นผนังของการประกอบหยวก มีลักษณะการแทงลงบนกาบกล้วยให้เกิดเป็นช่องของลวดลาย โดยไม่แยกออกจากตัวกาบกล้วย จะเกิดลายติดอยู่บนกาบกล้วย และจะเกิดช่องแสงหรือช่องว่าง ส่วนใหญ่ลวดลายที่ได้นั้นมีแนวคิดและรูปแบบมาจากธรรมชาติ

3. ลายประยุกต์หรือลายวิจิตร ประกอบด้วย ลายกระจรงวน ลายกระจ้งปฏิญาณ ลายน่องสิงห์ ลายสำหรับ เป็นลายที่มีการพัฒนาตามความคิดและจินตนาการของช่างแทงหยวกที่ต้องการให้เกิดความวิจิตรสวยงาม ละเอียดและอ่อนช้อย เป็นการแทงลายบนกาบกล้วยที่เน้นลายละเอียด

และเมื่อแกะลายออกมาแล้วใช้ได้เพียงด้านเดียว ไม่เหมือนลายพื้นฐานที่ใช้ได้ทั้ง 2 ด้านของกาบกล้วย ช่างแทงหยวกต้องมีความชำนาญในเรื่องลวดลายโดยผ่านการฝึกฝนการเขียนลาย และแทงหยวกได้เป็นอย่างดี

ช่างสาหลี แสณสุค (2551:36) กล่าวว่า การแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี ที่แตกต่างจากที่อื่นคือ ช่างต้องรู้ลายและจำลายไทยได้อย่างแม่นยำพร้อมที่จะแทงลวดลายบนหยวก (กาบกล้วย) ได้ โดยมีต้องเขียนลวดลายหรือลอกลายใส่ลงไปบนหยวก ฉะนั้นจึงถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นซึ่งไม่มีใครหรือจังหวัดใดทำได้เช่นนี้ และลวดลายที่ใช้ในการแทงหยวกจะมีการดัดแปลง และประยุกต์นำลายไทยมาใช้ โดยใช้การเลียนแบบธรรมชาติ มาสร้างสรรค์ลายบนหยวกให้เกิดความสวยงาม และเป็นแบบเฉพาะ เป็นเอกลักษณ์ของช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรี

ช่างประสม สุสุทธิ (2551:36) กล่าวว่า เอกลักษณ์การแทงหยวกของเมืองเพชร ช่างแทงหยวกต้องมีการเรียนรู้ลวดลายที่จะแทงหยวกให้อยู่ในความทรงจำอย่างแม่นยำ เวลาปฏิบัติการแทงหยวก จะไม่ต้องใช้แบบลวดลายไปวางไว้บนหยวก ช่างแทงหยวกทุกคนสามารถแทงลวดลายต่าง ๆ แบบฟรีแฮนด์ได้เป็นอย่างดี

ช่างเลี่ยม เครือนาค (2551: 36) กล่าวว่า เอกลักษณ์การแทงหยวกของเมืองเพชร แตกต่างจากที่อื่น คือ การแทงหยวกแบบฟรีแฮนด์ ช่างสามารถแทงหยวกได้เลย โดยไม่ต้องวาดลายก่อน ฝึกฝนโดยการเขียนลายไทยให้คล่องก่อนแล้วแทงหยวกได้เลย

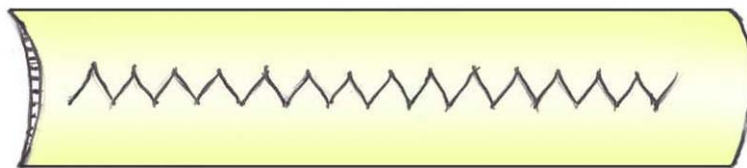
รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

ลายที่ใช้ในการแทงหยวก นิยมใช้ลายไทยมาแต่โบราณ ลายที่ใช้เป็นลายมาตรฐานที่ใช้สำหรับแทงหยวก ในปัจจุบันก็ยังใช้ลายลักษณะลายไทยแบบดั้งเดิมอยู่ อาจจะมีการประยุกต์ลายขึ้นใหม่บ้าง แต่ก็ยังคงยึดหลักของลายไทยลายต่าง ๆ ที่ใช้ในการแทงหยวก มีดังต่อไปนี้

1. ลายพื้นหนึ่ง ลายพื้นหนึ่งมีหนึ่งยอดเป็นลายแทงหยวกที่ใช้กันในทุกท้องถิ่น ขนาดของพื้น มีทั้งพื้นเล็กและพื้นใหญ่ ลายพื้นหนึ่งขนาดเล็กนิยมเรียกว่า ลายพื้นปลา ลายพื้นหนึ่งเป็นลายที่นำไปประกอบส่วนในสุดของส่วนฐานหรือส่วนเสา สำหรับส่วนฐานนั้น ลายพื้นหนึ่งคั่นอยู่ระหว่างลายหน้ากระดานกับลายพื้นสามและพื้นห้า สำหรับส่วนเสานั้น ลายพื้นหนึ่งจะอยู่ระหว่างลายน่องสิงห์กับลายเสา

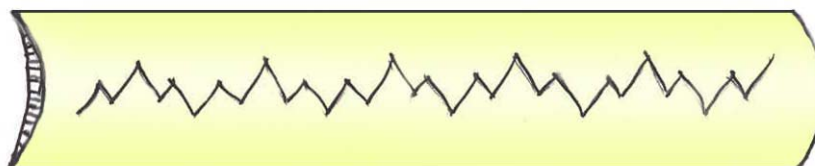
ลายพื้นหนึ่ง เป็นลวดลายเบื้องต้นที่ผู้เริ่มฝึกหัดใหม่จะต้องฝึกฝนให้มีความชำนาญ การฝึกหัดแทงลายพื้นหนึ่งที่ถูกต่อนั้น ขนาดของพื้นจะต้องมีขนาดเท่ากันทุกซี่ จะต้องแทงให้เป็นเส้นตรงเดียวกัน ไม่คดโค้ง

หลักสำคัญอีกประการหนึ่งในการฉลุลายพื้นหนึ่ง ก็คือ จะต้องฉลุให้ทั้งสองด้านเท่ากัน

ภาพประกอบ 1 ลายฟันหนึ่ง

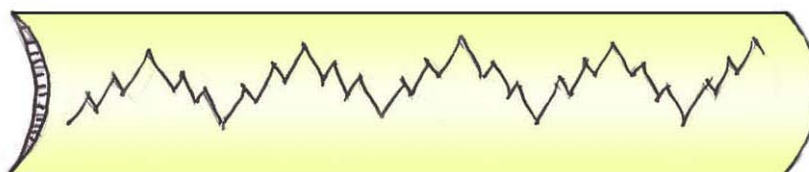
2. ลายฟันสาม ลายฟันสามมีสามยอด เป็นลายอีกแบบหนึ่งที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ในทุกท้องถิ่น ขนาดของลายฟันสามโดยทั่ว ๆ ไป คือ กว้างประมาณ 8 เซนติเมตร สูงประมาณ 7 เซนติเมตร ลายฟันสามนี้ใช้สำหรับประกอบที่ส่วนฐานชั้นล่างและฐานชั้นบนของเมรุ

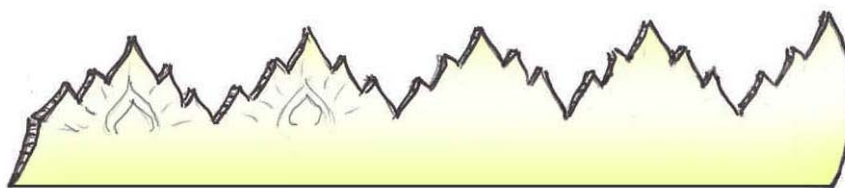
ภาพประกอบ 2 ลายฟันสาม

3. ลายฟันห้า ลายฟันห้ามีห้ายอด เป็นลวดลายที่ใช้ประกอบในส่วนฐาน เช่นเดียวกับลายฟันสาม ลายฟันห้ามีขนาดใหญ่กว่าฟันสามเล็กน้อย คือ ส่วนกว้างประมาณ 9 เซนติเมตร สูงประมาณ 8 เซนติเมตร

การแทงลายฟันห้า ที่ยากกว่าลายฟันสาม ก็คือ ต้องแทงหยักถึง 5 หยัก ทำให้หยักด้านขวาและด้านซ้ายมีขนาดไม่เท่ากัน และโดยเหตุที่ลายฟันห้ามีขนาดใหญ่ ในการเรีงจึงจำเป็นต้องสอดไส้ ทำให้ได้ลวดลายที่สวยงามยิ่งขึ้น

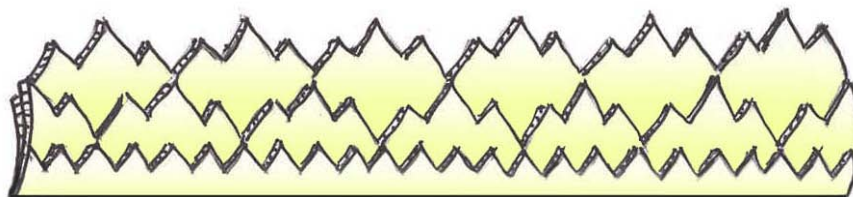
ภาพประกอบ 3 ลายฟันห้า

ภาพประกอบ 4 ลายพินห้าที่เรลาย

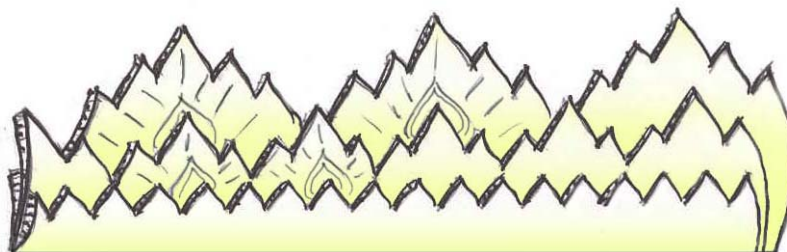
การนำหยวกที่แทงเป็นลายต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ลายพินหนึ่ง ลายพินสาม และลายพินห้ามาประกอบกันนั้น ก่อให้เกิดเส้นลายที่มีความสูงต่ำลดหลั่นกัน เกิดความวิจิตรตระการตานอกจากนั้น จากสีสันที่ระบายไว้แตกต่างกัน จะทำให้ได้ส่วนประกอบที่สวยงามยิ่ง การประกอบลาย ส่วนใหญ่จะกระทำใน 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1 ลายพินสามกับลายพินสาม การนำลายพินสามมาประกอบกับลายพินสามนี้ โดยทั่วไปมักจะซ้อนให้ตัวพินตัวบนและตัวล่างเหลื่อมกัน สำหรับลายชนิดนี้ไม่มีการแรสอดใส่ ด้วยตัวพิน มีขนาดไม่กว้าง เพียงแต่มีการแรเป็นเส้นธรรมดาเท่านั้น

ภาพประกอบ 5 การประกอบลายพินสามกับลายพินสาม

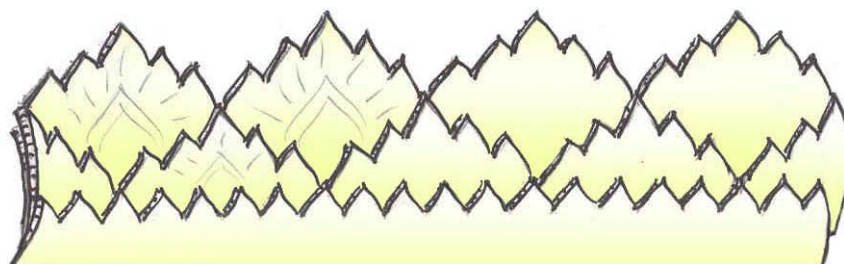
1.2 ลายพินสามกับลายพินห้า การนำลายพินสามกับลายพินห้ามาประกอบกันนี้ โดยเหตุนี้ขนาดของพินสามและพินห้ามีขนาดต่างกัน ดังนั้นเมื่อนำลายทั้งสองชนิดนี้มาประกอบกันเข้าแล้ว จะได้ลายที่เหลื่อมกัน พินหนึ่งซ้อนกับพินหนึ่ง ทำให้ได้สัดส่วนที่ลดหลั่นกัน สวยงามยิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 6 การประกอบลายพินสามกับลายพินห้า

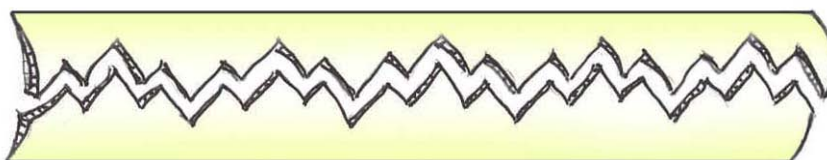
1.3 ลายพินห้ากับลายพินห้า โดยเหตุที่ลายพินห้ามีขนาดของพินค่อนข้างใหญ่ ดังนั้นจึง ต้องมีการแรสอดใส่เพื่อความสวยงาม ในการประกอบลายพินห้ากับลายพินห้า ซึ่งมีขนาดเท่ากัน

ต้องประกอบให้ฟันหล่อมกัน ซึ่งจะทำให้มองเห็นไส้ของฟันด้านบนด้วย

ภาพประกอบ 7 การประกอบลายฟันห้ำกับลายฟันห้ำ

การแทงลายฟันหนึ่ง ลายฟันสาม และลายฟันห้ำ เมื่อแทงและแยกคลายออกจากกันแล้ว สามารถนำลายไปใช้ได้ทั้ง 2 ซ้าง

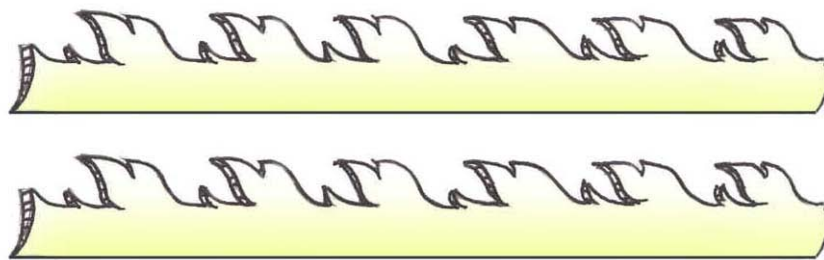
ภาพประกอบ 8 การแยกคลายฟันสามเป็น 2 ซ้าง

4. ลายน่องสิงห์หรือแข่งสิงห์ ลายน่องสิงห์เป็นลายที่ใช้กับส่วนที่เป็นเสา ลายชนิดนี้ใช้กันในทุกท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน การแทงลายน่องสิงห์นั้น ความยากอยู่ที่ต้องให้ทั้งสองด้านเท่ากัน กล่าวคือ เมื่อฉลุเพียงครั้งเดียว จะได้ผลงานถึงสองชิ้น เมื่อฉลุเสร็จแล้ว ต้องมีการแร และข้อมสีเพื่อความสวยงามเท่านั้น ลายน่องสิงห์ สามารถแยกคลายออกจากกัน นำมาใช้ได้ทั้ง 2 ด้าน เหมือนลายฟันหนึ่ง ลายฟันสาม และลายฟันห้ำ แต่ลายน่องสิงห์เป็นลายตั้งประกอบเป็นเสาด้านซ้ายและด้านขวา ในหยวก 1 อันแทงเป็นด้านขวา เมื่อแยกด้านขวาออกจากกันก็ได้ด้านขวาเหมือนกันทั้ง 2 ซ้าง ต้องแทงด้านซ้ายอีกครั้งหนึ่ง

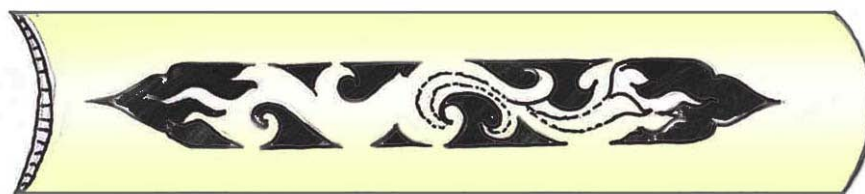
ภาพประกอบ 9 ลายน่องสิงห์

ภาพประกอบ 10 ลายน่องสิงห์ที่แยกออกจากกัน

5. ลายหน้ากระดาน ลายหน้ากระดานเป็นลายที่ใช้เป็นส่วนประกอบของแผงส่วนบน ส่วนกลางและส่วนฐาน ลายหน้ากระดานที่ใช้กันอยู่ทั่วไป เช่น ลายรักร้อยประเภทต่าง ๆ ลายลูกฟัก ก้ามปู ลายเครือเถา เป็นต้น

ภาพประกอบ 11 ลายหน้ากระดาน

6. ลายเสา ลายเสาเป็นลายที่มีความสำคัญ เนื่องจากการแทงกระทำได้ยาก เช่นเดียวกับ ลายหน้ากระดานส่วนฐาน สำหรับลายเสานี้มีการออกแบบลวดลายแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งมีการแสดงฝีมือกันเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับลายหน้ากระดานในส่วนฐานเช่นกัน ลายเสาที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป เช่น ลายมะลิเถี่ยวประเภทต่าง ๆ ลายเสารูปกนก ลายเสารูปสัตว์ เป็นต้น

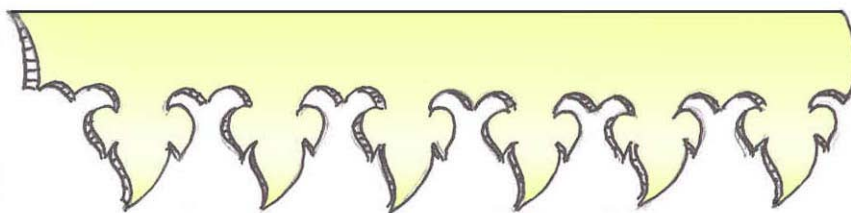
ลายเสารูปกนก

ลายเสารูปสัตว์

ภาพประกอบ 12 ลายเสา

ในการแบ่งส่วนที่เป็นฐานก็ดี ส่วนที่เป็นเสาก็ดี ช่างแทงหยวกมักจะออกแบบลวดลายให้มีความวิจิตรพิสดารแตกต่างจากผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกวดประชันฝีมือกันเป็นพิเศษ ลวดลายที่ช่างแทงหยวกนำมาประดิษฐ์ ได้แก่ ลายเครือเถาต่าง ๆ ลายดอกไม้ต่าง ๆ ลายสัตว์ต่าง ๆ คือนำภาพสัตว์มาประกอบเป็นลวดลาย เช่น สัตว์หิมพานต์ มังกร ปลา นก ผีเสื้อ เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีลายตลกต่าง ๆ ลายตัวอักษร ลายสัตว์ที่เป็นปีเกิด และลายที่เป็นสัญลักษณ์ของผู้วายชนม์ ลายเหล่านี้จะมีความสวยงามวิจิตรพิสดารเพียงใดขึ้นอยู่กับฝีมือของช่างแทงหยวกแต่ละคน

7. ลายกระจัง เป็นลายที่ใช้ประกอบกับลายพืชมงคลและลายพืชมงคลหนึ่ง ไม่นิยมใช้กับส่วนที่เป็นฐาน เนื่องจากลายกระจังรวมเป็นลายแบบบัวคว่ำ นิยมใช้กับส่วนบนและส่วนกลางเท่านั้น มีหลายชนิด เช่น กระจังรวน กระจังใบเทศ เป็นต้น

ภาพประกอบ 13 ลายกระจังรวน

ล้อม เฟื่องแก้ว (2552 : 122) กล่าวว่า คือการออกแบบลายที่ไม่สมมาตร (asymmetry) เช่น ลายหน้าบัน ถ้าเป็นช่างเมืองอื่นจะเขียนลายแบบสมมาตรในกรอบหน้าจั่ว แต่ช่างเมืองเพชรจะเขียนให้แตกต่างกัน เพื่อเวลาพับแล้วลายฝั่งซ้ายและขวาจะไม่เหมือนกัน นอกจากนั้นยังมีลักษณะเด่นอื่นๆ ได้แก่ การประดับตกแต่งหน้าอุโบสถ วิหาร มักทำเป็นรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ ยุคนาค หรือครุฑตนเดียวประกอบลายกระหนกช่อหางโต ตามคติความเชื่อแบบช่างหลวงอยุธยา แต่เอกลักษณ์เฉพาะช่างสกุลเพชรบุรีอยู่ที่การใช้ลายช่อหางโต และกระหนกที่มีการประดับชั้นคล้ายเปลวไฟ ส่วนงานจิตรกรรม แม้มือการเขียน การออกแบบลายจะวิจิตรบรรจงแบบช่างหลวง แต่มีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนที่อื่นตรงการเขียนหน้ายักษ์ ไม่ได้เขียนเป็นหัวโจน แต่เขียนเป็นหน้าคนที่ยื่นๆ ดูแปลกตาเช่นที่ปรากฏ ณ วัดใหญ่สุวรรณารามและวัดเกาะแก้วสุทธาราม

วัสดุอุปกรณ์ในการแทงหยวก

1. มีดแทงหยวก เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการแทงหยวกช่างแทงหยวกทุกคนต้องสามารถทำมีดแทงหยวกเป็นเองไม่มีจำหน่าย และความถนัดหรือความเหมาะสมมือในการแทงหยวกเนื่องจากการแทงหยวกเป็นงานที่ต้องใช้ความรวดเร็วและต้องแข่งกับเวลา ในสมัยก่อนมีดจะนำเหล็กกลานนาฬิกาแล่นมาขัดแล้วทำให้ร้อนแล้วมาตีทำมีดแทงหยวก แต่ต่อมาเหล็กกลานนาฬิกาหายากต้องต้องการประยุกต์ นำเหล็ก หรือสแตนเลส หรือนำซีร็อกเจอร์ยานยนต์ที่ทำให้เบนตะไบให้มีความคม ส่วนด้ามจับแล้วแต่ความชอบของช่าง อาจเป็นไม้ เขาสัตว์ งาช้าง หรือว่าโลหะโดยที่ ขนาดของมีดแทงหยวกมีความยาวจากโคนถึงปลาย ประมาณ 5-8 เซนติเมตร ความกว้างของใบมีดประมาณ 0.5 เซนติเมตร ความยาวและความกว้างของมีดแตกต่างกันไป ในการใช้ของช่างแต่ละคนตามความถนัด โดยส่วนมากแล้วช่างแทงหยวกจะทำมีดประจำตัวเอง

2. มีดทำคร่าวใช้ในการตัดแต่งหยวก

3. ดอก เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่ช่างแทงหยวกต้องทำเอง โดยนำไม้ไผ่มาเหลาให้ติดผิวพื้นให้เหลือความเหนียว กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ยาวประมาณ 60 เซนติเมตร ปลายสองข้างเรียวแหลม และมีความคม เพื่อจะได้เจาะเข้าไปในเนื้อหยวกได้ง่าย ใช้รัดตรึงหยวกที่แทงแล้วแต่ละชิ้นรัดประกอบให้เป็นส่วนเดียวกัน

4. ไม้เสียบลูกชิ้น ใช้ในการประกอบงานแทงหยวก

5. สีสผสมอาหาร ใช้ในการทำสีให้หยวกกล้วยมีความสวยงามมากขึ้น

6. เขียงตะกอน เป็นที่ติดตั้งงานประดับหยวกกล้วย ทำจากไม้ไผ่

7. ฟักผลไม้วัด ใช้สำหรับแกะสลักเครื่องสด เพื่อประดับตกแต่งเขียงตะกอนในการแทงหยวก มีหลายชนิดที่ใช้แกะสลัก คือ ฟักทอง มะละกอ มันแกว ฝรั่ง มันเทศ ฯลฯ

8. กระจาดสี กระจาดสีที่ใช้ในการแทงหยวก ได้แก่ กระจาดอังกฤษ เป็นกระจาดสีหน้าเดียว ด้านหนึ่งเป็นสีต่าง ๆ และอีกด้านหนึ่งเป็นสีขาว หน้าสีเป็นมันวาวคล้ายกระจาดตะกั่ว คุณสมบัติของกระจาดอังกฤษที่สำคัญคือ ถูน้ำแล้วกระจาดไม่ยับย่น สีไม่ลอก เนื่องจากเมื่อแทงหยวกเสร็จแล้วต้องพ่นน้ำอยู่เสมอ

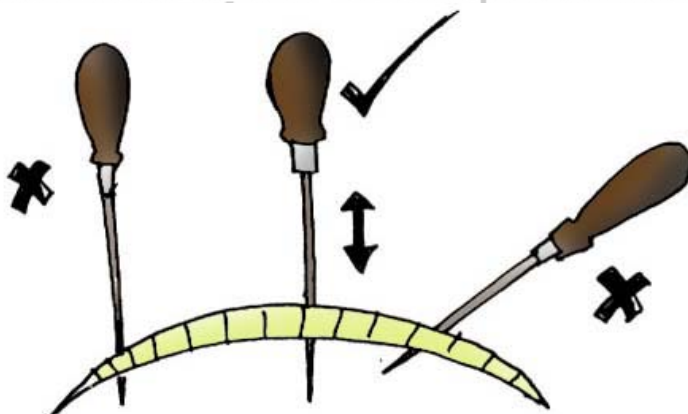
9. หยวก คุณสมบัติของหยวกกล้วยที่ดี ต้องเป็นต้นกล้วยที่ยังไม่ออกเครือ มีขนาดของลำต้นประมาณ 3 มือโอบ ลำต้นตรงตั้งแต่โคนจนถึงใบล่างสุด ชนิดของกล้วยที่ใช้เป็นกล้วยอะไรก็ได้แต่ที่นิยมจะเป็นกล้วยตานีเนื่องจากมีความละเอียดของรังผึ้งม้วนน้ำได้มาก จะทำให้หยวกไม่เหี่ยวเร็ว เวลาตัดจะไม่มีโยกกล้วย แล้วเวลาหิ้วมีสีเหลืองทองมีความสวยงามแต่สะดวกในการนำมาแทงหยวก อีกอย่างกล้วยตานีไม่ใช่พืชเศรษฐกิจ หรือถ้ากล้วยตานีไม่มีก็สามารถใช้กล้วยสายพันธุ์ใดก็ได้แต่หยวกจะมีความแข็งกว่ากล้วยตานี ลักษณะพิเศษของกล้วยตานีอีกประการหนึ่งคือ เนื้อผิว

หยวกมีสีขาวนวลสวย (กาบใน) ประโยชน์ของต้นกล้วยมี 2 แบบ เรียกว่าต้นเบญจนาม (ต้นไม้5ชื่อ) ลำต้นเรียก ต้นกล้วยกาบเรียกหยวก ใบเรียกใบตอง ดอกเรียกปลี กล้วยเรียกเครือ แล้ววิธีใช้ต้นกล้วยแบ่งเป็น 2 ตอน ครึ่งบนของลำต้นใช้สำหรับงานมงคล เช่น ใบทำบายศรี ใช้ปักพุ่มเงินเวลาทำบุญทอดกฐินส่วนครึ่งล่างของต้นคือกาบกล้วย (หยวก) ชาวบ้านมักจะใช้ทำเป็นอาหารของสุกร จนกลายเป็นที่มาทำเป็นเชิงตะกอนเผาศพ เพราะฉะนั้นการแทงหยวกกล้วยนี้ในสมัยก่อนจะใช้เฉพาะงานอัปมงคลเท่านั้น

การเตรียมหยวก เริ่มจากการตัดก็ต้องดูให้เหมาะสมกับเวลาเพราะงานแทงหยวกต้องแข่งกับเวลาวิชาการตัดในความเชื่อจากสมัยโบราณว่ากล้วยตานีมีผีตานีอยู่ดังนั้นก่อนจะตัดต้องขอขมาลาโทษก่อนโดยบอกกล่าวว่าจะขอ ชื่อโดยนำเหรียญไปขอชื่อโยนไว้แถวโคนต้นแล้วให้ผีตานีย้ายไปอยู่ต้นอื่น หรือ การตัดกล้วยไปแทงหยวกในงานพระราชพิธี จะเลือกกล้วยตรงกลางกอแล้วขูดหน่อกล้วยต้นเล็กๆข้างๆมาแทนต้นที่ถูกตัดไป บอกให้ผีที่อยู่ย้ายจากต้นเก่ามาอยู่ต้นที่ปลูกแทน เรียกการปลูกแทน เมื่อตัดกล้วยมาแล้วต้นนำลำต้นนอนเอาไวเพื่อไม่ให้น้ำไหลออกจากต้นตามแรงโน้มถ่วงของโลกน้ำที่ใส่น้ำแข็งมาคเพื่อรักษาความสดของหยวกกล้วยก่อนที่จะนำมาแทงหยวก

วิธีการแทงหยวก

การแทงหยวกเป็นงานที่ต้องอาศัยความชำนาญ มิฉะนั้นจะเกิดความเสียหายได้ง่าย ทั้งนี้เพราะเหตุว่า หยวกเป็นวัสดุที่อ่อน ช้ำรวดเร็วเสียหายได้ง่าย ส่วนมีดที่ใช้เป็นเครื่องมือในการแทงหยวกเป็นเครื่องมือที่มีความคม ดังนั้น หากผู้แทงไม่มีความชำนาญ จะทำให้ลวดลายขาดออกจากกัน กรรมวิธีการแทงหยวกนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงอย่างหนึ่งคือ การจับมีด วิธีการจับมีดต้องให้มีดตั้งฉากกับหน้าตัดของหยวก จะทำให้รอบตัดตั้งฉากสวยงาม

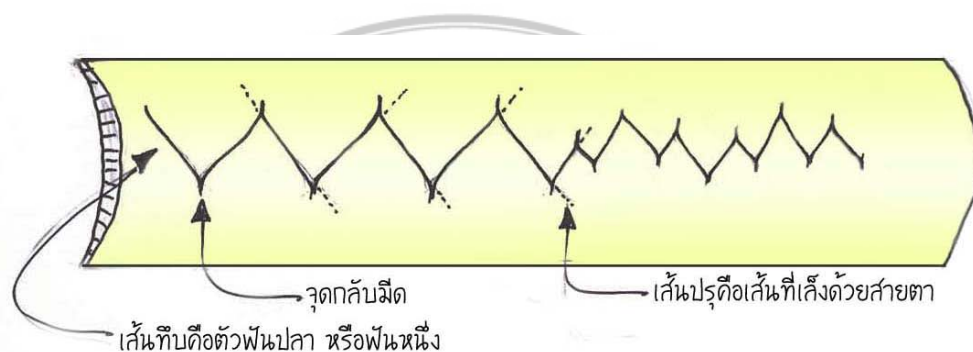

ภาพประกอบ 14 รูปหน้าตัดของหยวกและการลง

กรรมวิธีในการแทงหยวกนั้น เมื่อเตรียมหยวกได้เรียบร้อยแล้วลงมือฉลุ ดังนี้

1. การฉลุลายพื้นหนึ่ง การฉลุลายพื้นหนึ่งเป็นการฉลุขั้นต้นที่นำไปสู่การฉลุสลักชั้นที่ยากต่อไป ผู้แทงต้องกำด้ามมีดในอุ้งมือ บัดคมมีดลงบนหยวก ให้ใบมีดตั้งฉากกับหยวก การจับมีดที่ไม่ได้ฉากจะทำให้รอยตัดฉลุได้ผลงานที่ไม่สวยงาม

การแทงหยวกลายพื้นหนึ่ง เริ่มจากการลงมีดแทงลงมาที่ยอดลายแล้วบิดมีดแทงขึ้น กลับไปมาได้ เนื่องจากใบมีดมี 2 คม จึงทำให้การแทงเป็นไปด้วยความรวดเร็วและสะดวก

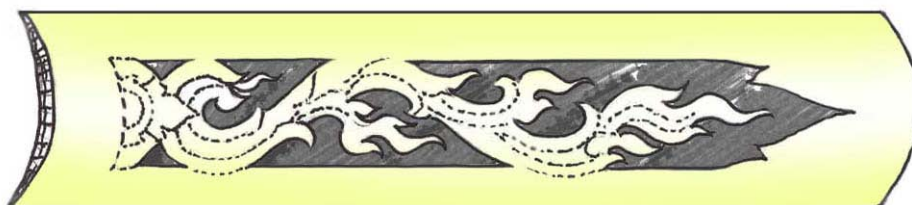
ภาพประกอบ 14 รูปหน้าตัดของหยวกและการลง

2. การฉลุลายพื้นสามและลายพื้นห้า การฉลุลายดังกล่าว วิธีจับเครื่องมือ วิธีการแทงกระทำเช่นเดียวกับการแทงลายพื้นหนึ่ง ผิดกันที่ลายพื้นสามและลายพื้นห้ามีขนาดใหญ่ การฉลุจึงต้องคอยระมัดระวังให้ลายทั้งสองซีกเท่ากัน ให้รอยบากหรือรอยหยักของทั้งสองซีกเท่ากัน เพราะเมื่อแทงเสร็จ นำมาแยกออกจากกันแล้ว จะได้ผลงานที่มีความสมบูรณ์

3. การแทงลายหน้ากระดานและลายเสา ลายหน้ากระดานและลายเสา เป็นลายที่แทงยากที่สุด ผู้แทงจะต้องเป็นผู้ที่มีความแม่นยำในตัวลายที่จะใช้แทง จะต้องมีความชำนาญในการแทงเพราะการแทงนั้นช่างส่วนใหญ่จะไม่ใช้วิธีร่างลวดลายลงบนหยวกก่อน ช่างจะต้องจดจำลวดลายที่จะแทงได้อย่างตั้งใจ ในการแทงลายหน้ากระดานและลายเสานี้ ผู้แทงไม่ต้องคำนึงถึงความเท่ากันของหยวกทั้งสองชั้นเช่นเดียวกับลายพื้นปลา แต่ในการแทงลายหน้ากระดานและลายเสาจะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ มิฉะนั้นตัวลายอาจจะขาดได้ง่ายวิธีจับเครื่องมือ วิธีการแทงกระทำเช่นเดียวกับการแทงลายพื้นสามและลายพื้นห้า ผิดกันแต่ว่าการแทงลายหน้ากระดานและลายเสานี้จะต้องแทงให้ลายอยู่ในกรอบ เพื่อที่จะได้แกะเอาได้ลายออกทำให้ตัวลายมีความเด่นเห็นชัดยิ่งขึ้น ในการจับมีดฉลุ จะต้องให้ใบมีดตั้งฉากกับหยวก หากไม่แล้วรอยตัดจะเฉียง ทำให้ไม่สามารถแกะได้

4. การแร คือ การสอดไส้หรือตัดเส้นตัวลาย ทั้งนี้เพื่อให้ตัวลายมีความชัดเจนยิ่งขึ้น การที่ต้องมีการแร ก็เพราะเหตุว่า ในการแทงหยวกนั้นกระทำได้แต่โครงร่างหยาบ ๆ ของตัวลายเท่านั้น ส่วนรายละเอียดนั้นแทงลงไปทีเดียวยังไม่ได้ เพราะจะทำให้ตัวลายขาดออกจากกัน การลงรายละเอียดของตัวลายจึงต้องกระทำโดยการแร

วิธีการแรก็คือ การใช้ปลายมีดกรีดลงบนผิวของหยวกเบา ๆ พอเป็นรอย ในการกรีดจะต้องใช้นิ้วประคองใบมีดเลื่อนไปในทิศทางที่ต้องการ แล้วทาด้วยสีให้สีซึมเข้ารอยแรลาย เช็ดสีออกด้วยผ้าชุบน้ำจะเห็นลายสีที่ชัดเจน

ภาพประกอบ 15 เส้นประแสดงแรเส้นภาพในลาย

ก่อนเริ่มแทงหยวกช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี จะมีพิธีไหว้ครู เหมือนช่างศิลปะแขนงอื่นทั่ว ๆ ไป ในการทำงานศิลปะ ซึ่งในพิธีไหว้ครู จะมีความเรียบง่าย และมีเครื่องบูชาครู อันประกอบไปด้วย ดอกไม้ที่สามารถหาได้ตามสภาพท้องถิ่น ธูป เทียน น้ำ เหล้า ยา บุหรี่ และอื่นๆ ที่ช่างเห็นสมควรและเหมาะสม ประกอบกับเครื่องมือแทงหยวกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ ช่างจะนำมาใส่ไว้ในถาดรวมกันเพื่อบูชาครู ช่างทุกคนต้องทำพิธีไหว้ครู และบูชาเครื่องมือก่อนลงมือทำงาน ในกรณีที่เป็นงานสำคัญ อาจจะมีพิธีไหว้ครูที่พิเศษ และใหญ่กว่าเดิมให้เหมาะสมกับงานนั้น อาจมีบายศรีหรือเครื่องไหว้ เช่น หัวหมู เครื่องกระยาบวช ครบตามประเพณีเดิม ซึ่งบางครั้งอาจจะตรงกับวันครูใหญ่ (วันพฤหัสบดี) ส่วนใหญ่จะทำพิธีไหว้ครูในช่วงเช้า เพราะการแทงหยวกจะเริ่มทำในช่วงบ่ายไปจนถึงเช้าวานรุ่งขึ้น หลังจากประกอบพิธีไหว้ครูเสร็จ ช่างแทงหยวกจะเริ่มทำการแทงหยวก ถือว่าเป็นเอกลักษณ์โดยรวมของช่างแทงหยวกทั่วไป ส่วนการเตรียมหยวกกล้วย ก่อนที่จะทำการตัดต้นกล้วยนั้น ช่างแทงหยวกจะมีความเชื่ออีกอย่างคือจะต้องมีการขอขมาลาโทษ ด้วยการโยนเศษเงินไว้ เพราะเชื่อว่าเป็นการขอซื้อต้นกล้วยจากดวงวิญญาณที่อาจจะสถิตอยู่ในต้นกล้วยเหล่านั้น

แต่เดิมศิลปะการแทงหยวกจะใช้ประกอบในพิธีจำพวก งานศพ งานโกนจุก เป็นส่วนใหญ่ เพราะ เป็นความเชื่อของคนในสมัยก่อน ว่าควรใช้เฉพาะงานอวมงคล เท่านั้น และการแทงหยวก นั้น เป็นงานสด ที่มีอายุการใช้งานที่ค่อนข้างน้อย เหี่ยวไว

แต่ในปัจจุบัน อ.จารย์วิริยะ เห็นว่า สามารถเอามาประยุกต์ใช้กับในงานมงคลต่างๆ ได้ เช่นกัน จึงมีการรับแทงหยวกในงานมงคล โดย ประยุกต์ลวดลายและลักษณะของหยวกให้ เหมาะสมกับสถานที่จัดงานต่างๆ เช่นในงาน แต่งงาน งานบวช ฯลฯ ซึ่งผลตอบรับของเจ้าของ งานก็พอใจ ถ้าตัดในเรื่องของความเชื่อเก่าๆออกไป หรือมีการประยุกต์ การแทงหยวกมาประดิษฐ์ เป็นโคมไฟ ประดับต้นเทียนพรรษา ทำพวงมาลา

ส่วนที่ 2 แนวทางในการอนุรักษ์การแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี

ศิลปะช่างสิบหมู่แผนกการแทงหยวกเมืองเพชรบุรีในปัจจุบันสามารถหาผู้น้อยผู้มีความรู้เกี่ยวกับการแทงหยวกน้อยลง ในความคิดของช่างแทงหยวกมีแนวทางในการอนุรักษ์ดังนี้

2.1 ด้านความรู้พื้นฐาน

คือความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องการแทงหยวกช่างเมืองเพชรบุรี เช่น ประวัติความเป็นมาของช่างเมืองเพชรบุรี เครื่องมืออุปกรณ์วิธีการแทงหยวกของช่างเมืองเพชรบุรี ลวดลาย โบราณและลวดลายประยุกต์ในการแทงหยวกของช่างเมืองเพชรบุรีให้คนในจังหวัดเพชรบุรีมีความรู้พื้นฐานเพื่อเป็นการอนุรักษ์ คนเป็นปัจจัยที่สำคัญเริ่มจากช่างแทงหยวกคือคนที่เป็นช่างแทงหยวกต้องไม่หวังวิชาการแทงหยวกให้มีการเผยแพร่และคนที่เป็นช่างแทงหยวกต้องไม่ปิดกั้นทางความคิดมีการเปิดรับความคิดมีการอนุรักษ์ที่ประยุกต์คืออนุรักษ์ที่แบบแผนการแทงโบราณที่สืบทอดกันมาและมีการพัฒนาต่อออกจากภูมิปัญญาดังกล่าวเพื่อคนที่เป็นผู้รับความรู้ที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ต้องมาใจในด้านการอนุรักษ์เป็นการสืบสานเพื่อการดำรงอยู่ของศิลปะแขนงนี้หรือมีส่วนในการพัฒนาศิลปะให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้นและคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ในด้านการผลิตสื่อมีความรู้เกี่ยวกับด้านคอมพิวเตอร์อย่างทีบทความถ่ารูปถ่ายทอดความรู้ลงเว็บไซต์ด้านงานเอกสาร เป็นสื่ออย่างหนึ่งที่สามารถให้ความรู้กับผู้ที่สนใจไม่ต้องมีช่างสอนแต่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองดังนั้น งานเอกต้องมีความละเอียดหรือสามารถบอกแหล่งของช่างได้เพื่อมีคนสนใจในเชิงลึกสามารถมาเรียนรู้กับช่างแทงหยวกได้หรือนักศึกษาที่สอนใจอย่างทำงานวิจัยเพื่อส่งเสริมเพื่อเป็นแนวทางในด้านต่างๆ เช่น วิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การให้ความรู้ การพัฒนา การถ่ายทอดความรู้เป็นการส่งเสริมและร่วมมือกันจากหลาย ๆ ฝ่ายเพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจน

2.2 หน่วยงานสถาบันที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์

หน่วยงานเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการสนับสนุนในการอนุรักษ์ต้องใช้หน่วยงานหลายๆด้านเพื่อให้เกิดผลในการอนุรักษ์เริ่มจากหน่วยเล็ก ๆ คือครอบครัวพ่อแม่ต้องปลูกฝังในด้านศิลปวัฒนธรรมไทยอนุรักษ์ความเป็นไทยต่อมาหน่วยงานที่ให้ความรู้หรือสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีมีหลายโรงเรียนและมหาลัยที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เช่น ในบางโรงเรียนที่การจัดทำหลักสูตรการสอนเกี่ยวกับการแทงหยวกโดยใช้สื่อการสอนที่เข้าใจง่ายหรือเชิญช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรีมาสอนใช้เวลาไม่นานเด็กก็สามารถเรียนรู้แล้วลงมือทำการแทงหยวกเป็นหรือนักเรียนที่มีความสนใจ สามารถร่วมกลุ่มกันมาเรียนกับช่างแทงหยวกเองได้ ทางมหาลัยอย่างส่งเสริมนักศึกษาการทำงานวิจัย หรือจัดงานนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ความรู้ หรือหน่วยงานราชการสนับสนุนในเรื่องของการจัดงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวเพราะจังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งเที่ยวท่องเที่ยวมากมายเป็นแหล่งศิลปะวัฒนธรรมภาครัฐหรือหน่วยงานข้าราชการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมให้มากขึ้นงบประมาณหรือสวัสดิการให้กับช่างแทงหยวก เพราะตอนนี้ช่างแทงหยวกที่เหลืออยู่เป็นช่างที่สูงอายุขาดการดูแลทางภาครัฐหน่วยข้าราชการอาจส่งเสริมหรือช่วยในการรักษาช่างที่ป่วย

ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์การแทงหยวก

2.3 ขั้นตอนในการอนุรักษ์ สิ่งสำคัญคือ ตัวช่างแทงหยวก ต้องพร้อมที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดเป็นผู้เผยแพร่ ความรู้ในด้านศิลปะการแทงหยวก แก่เด็กๆ เยาวชน หรือผู้ที่สนใจ และพร้อมที่จะรับแนวคิดต่าง ๆ เข้ามาเพื่อที่จะใช้ในการประยุกต์ต่อไป ต่อไปก็คือ องค์กรในภาครัฐ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นฐาน คอยสนับสนุนในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ในเรื่องงบประมาณ และในเรื่องการประสานงาน ซึ่งการประชาสัมพันธ์ ก็จะช่วยในเรื่องของการกระจายข่าวสารให้ผู้ที่สนใจอยากศึกษา หรือต้องการอยากให้ลูกหลานของตัวเองได้เข้ารับการศึกษา ได้ทราบอย่างทั่วถึงงบประมาณเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ ทางภาครัฐควรมีกองทุน หรือมีงบไว้สำหรับ สนับสนุนในด้านอนุรักษ์ศิลปะประเพณีของจังหวัด เพื่อที่จะ เป็นการทำให้ทางด้านกลุ่มช่างแทงหยวก มีกำลังใจในการถ่ายทอด เพราะด้วยรายได้ของช่างแทงหยวกเอง ถือว่าไม่มาก ส่วนในเรื่องของการประสานงาน ควรมีการพูดคุยและตกลงรายละเอียดต่างๆ ในการที่จะ ตั้งกลุ่มหรือตั้งชมรมช่างแทงหยวกขึ้นมา เพื่อที่จะฝึกอบรมให้แก่เยาวชนหรือผู้ที่สนใจ ด้านสื่อมวลชน ก็ควรที่จะมีการนำข่าวต่างๆ หรือข้อมูลความรู้ต่างๆ ของศิลปะการแทงหยวก ออกสื่อให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อจากโทรทัศน์ จากวิทยุชุมชน ฯลฯ เพราะสื่อต่างๆเหล่านี้ ถือเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้คนหันมาสนใจมากขึ้นสุดท้ายคือ การนำเอาข้อมูล ความรู้ ในด้านการแทงหยวก เข้ามาเสริมใน

หลักสูตรของการศึกษา เพื่อที่จะเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่ๆ ได้มีการศึกษา เข้าใจความเป็นมา และได้ฝึกปฏิบัติ

ในปัจจุบันการแท่งหยวกได้รับความนิยมน้อยลงเนื่องจากสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตในสังคมที่เร่งรีบหรือการที่ให้ความสำคัญในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีที่ลดลงซึ่งในสมัยก่อนการแท่งหยวกจะประกอบด้วยการทำเครื่องสดโดยการนำผลไม้มาแกะสลักเป็นรูปร่างต่างๆเช่นการนำฝรั่งมาแกะเป็นน้อยหน้า แทนของชำร่วยผู้ที่มางานศพถ้าหิวสามารถหยิบเครื่องสดไปรับประทานได้แต่ต่อมาของชำร่วยมีการเปลี่ยนไปตามค่านิยมเป็น ขาดม ถ้วย ชาม ฯลฯ ทำให้การจ้างช่างแท่งหยวกลดทำให้ช่างบางคนเปลี่ยนอาชีพการทำงานหรืออายุของช่างแท่งหยวกที่ชราภาพลงบางท่านแท่งหยวกไม่ไหวในการรับแท่งหยวกแล้วการสืบทอดของลูกหลานในเมื่อไม่มีงานการสืบทอดหรือค่านิยมของการทำงานอื่นได้รับผลตอบแทนมากกว่าหรือการต้องการยอมรับการมีหน้ามีตาในสังคมมากกว่าการเป็นช่างแท่งหยวกจึงทำให้การสืบทอดองค์ความรู้หรือผู้ที่สนใจน้อยลงจึงทำให้เป็นปัญหาส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปะช่างสิบหมู่เมืองเพชรแผนกช่างแท่งหยวก

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในการหาแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปะช่างสิบหมู่เมืองเพชรบุรีแผนกช่าง
แทงหยวกโดย ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลมูลต่างๆ อาทิเช่น ห้องสมุด ระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต
องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยสามารถสรุปการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรี

1.1 ความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรี

จากการศึกษาพบว่า ศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเมืองเพชรบุรี ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า
เริ่มมาจากในสมัยใด แต่ในความคิดของช่างแทงหยวกนั้น การแทงหยวกน่าที่จะเกิดขึ้นมาก่อน
สมัยอยุธยา มีจดหมายเหตุกรุงศรี บันทึกไว้ว่ามีการนำงานแทงหยวกมาประดับในงานจิตกาธาน
ของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน หรือขุนนางข้าราชการทหารระดับสูง โดยศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่าง
เมืองเพชรบุรีนั้น เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปะสมัยอยุธยา ช่างชาวจีน ไพ้นทะเล เนื่องจาก
สมัยก่อน เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองหน้าด่าน มีการติดต่อค้าขาย จึงเป็นแหล่งรับวัฒนธรรมต่างๆ เห็น
ได้จากวัดวาอารามที่เป็นแหล่งรวบรวมศิลปะแขนงต่าง ๆ อีกทั้ง วัดยังเป็นแหล่งเรียนรู้โดยมี
พระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ดังนั้น ศิลปะจะอยู่ตามคุ้มวัดต่างๆ ลูกศิษย์วัดได้รับความรู้ทางด้าน
ศิลปะ และกลายมาเป็นช่างในปัจจุบัน มีการผสมผสานต่อยอด กับศิลปะรัตนโกสินทร์ กลายเป็น
ศิลปะที่มีรูปแบบเฉพาะ เป็นอัตลักษณ์ของสกุลช่างเมืองเพชรบุรี

1.2 ศิลปะการแทงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรี

ช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรี ถือได้ว่าเป็นช่างที่มีความชำนาญในด้านศิลปะหลายแขนง ใน
การทำงานบางครั้ง สามารถประดิษฐ์ลวดลายขึ้นมาใหม่โดยมีการประยุกต์จากศิลปะแขนงอื่น
นอกจากลวดลายพื้นฐานของการแทงหยวก สมัยโบราณการแทงหยวกจะใช้ลวดลายไทยพื้นฐาน
เช่น ลายกนก ลายพินหนึ่ง ลายพินสาม ลายพินห้า เป็นต้น และนอกจากนี้ช่างแทงหยวกยังมีการ
นำเอาลักษณะรูปแบบจากธรรมชาติ มาดัดแปลงให้เกิดเป็นลวดลายที่วิจิตรบรรจง จึงเกิดเป็นลาย
ประยุกต์ เช่น ลายกระจังราว ลายกระจังปฏิกุณฐ ลายกนกใบเทศ ลายสาหร่าย และยังมีลายหน้า
กระดานต่างๆ เช่น ลายหน้ากระดานกนกเปลว ลายหน้ากระดานร้อยรัก เป็นต้น

และยังการใช้เทคนิคพิเศษ คือการแรลย โดยใช้มีดกรีดที่หยวกให้เป็นลาย แล้วจึงนำปากกาเคมีสี วาดทับลงในเส้นที่ถูกร่างไว้ ก็จะทำให้ลายมีมิติมากขึ้น

โดยเครื่องมือของการแทงหยวก จะประกอบไปด้วย มีดแทงหยวก ส่วนที่เป็นใบมีดยาว ประมาณ 5-8 เซนติเมตร กว้างประมาณ 5 มิลลิเมตร มีดทำคร้ว ใช้ในการตัดแต่งหยวกให้สวยงาม ตอก ทำมาจากไม้ไผ่ เหลลาคัดผิว เพื่อให้เกิดความเหนียว ใช้ยึดตรึงในการประกอบหยวก ไม้เสียบ ก็เช่นเดียวกัน คือใช้ในการประกอบหยวกในส่วนต่าง ๆ ผักผลไม้ มีการนำมาแกะสลักให้ เกิดเป็นรูปต่างๆ และเป็นลวดลายสวยงาม นำไปประดับตกแต่งที่เชิงตะกอน กระจาดสีอังกฤช ใช้ เป็นพื้น เพื่อให้เห็นเป็นลวดลายที่สวยงามมากขึ้น และหยวกกล้วย นิยมใช้กล้วยตานี เพราะเป็น กล้วยที่มีความละเอียดถี่งมากที่สุด สามารถเก็บน้ำได้มาก ทำให้เหี่ยวช้า เวลาตัดจะไม่มีโยกล้วย และ เวลาเหี่ยวกาบจะแห้งเป็นสีเหลืองทองสวยงาม

สมัยก่อน ศิลปะการแทงหยวก จะนิยมใช้ในงานศพ และงาน โคนจุก แต่ต่อมามีการ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และมีการประยุกต์ศิลปะการแทงหยวก ให้ใช้กับงานได้หลากหลายขึ้น เช่น งานแต่งงาน การใช้ประดับในพิธีต่างๆ การประดิษฐ์เป็นโคมไฟ ฯลฯ

2. แนวทางการอนุรักษ์การแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี

เนื่องจากปัจจุบัน การแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี เริ่มลดน้อยลง เพราะการเปลี่ยนแปลง ของสภาพสังคม ค่านิยม ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จึงทำให้ศิลปะการแทงหยวกถูกละเลย จาก บุคคลทั่วไปและเยาวชน ที่จะมาสืบทอด ดังนั้นจึงต้องมีการอนุรักษ์ เพื่อไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอด ศิลปะ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อนุรักษ์ศิลปะช่างแทงหยวกในหลายๆด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้พื้นฐาน คือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของการแทงหยวก ลวดลาย อัตลักษณ์ของช่างเมืองเพชร และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ด้านบุคคล ก็คือ ช่างแทงหยวก ที่ จะต้องมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ และในขณะเดียวกัน ก็ต้องเปิดใจ ไม่ปิดกั้นทางความคิด พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะ ที่สามารถจะนำมาประยุกต์ให้เข้ากับศิลปะที่มีอยู่ ด้านเอกสาร ก็เป็นสื่ออย่างหนึ่งที่ดีว่าเป็นสิ่งที่ทำให้คนทั่วไปรับสารได้ง่าย

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวกเริ่มจากหน่วยย่อยเล็กๆคือ ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักถึงคุณค่าของงานศิลปะและมีใจในด้านอนุรักษ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อมาที่มีส่วนคือ โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นแหล่งให้ความรู้มีส่วนอาจสร้าง หลักสูตรที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวกหรือสนับสนุนในการทำงาน วิจัยของนักศึกษาเพื่อหาวิธีในการทำงานวิชาที่เกี่ยวกับการรักษาภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมอันดี หรือต่อยอดทางความคิดเป็นการอนุรักษ์การแทงหยวกแบบโบราณและแบบ

เชิงประยุกต์หน่วยงานสุดท้ายคือหน่วยงานราชการส่งเสริมเรื่องงบประมาณหรือมองเห็นคุณค่าของงานศิลปะการแทงหยวก อาจมีการจัดงานนิทรรศการเพื่อดึงดูดผู้ที่มีความสนใจในการอนุรักษ์ไม่แค่อนุรักษ์แค่ตัวงานศิลปะหรือวิธีการทำงาน แต่ต้องอนุรักษ์ช่างด้วยเนื่องจากช่างแทงหยวกในสมัยนี้มีอายุมากแล้วดังนั้นภาครัฐหน่วยงานข้าราชการต้องหางบประมาณในการให้สวัสดิการแก่ช่างที่สูงอายุด้วย

3. ขั้นตอนในการอนุรักษ์ อันดับแรกก็คือผู้ที่เป็นช่างแทงหยวก จะต้องพร้อมที่จะเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ ให้แก่เยาวชนและผู้สนใจอย่างจริงจัง และต้องเปิดใจ รับแนวคิดต่างๆที่มีผู้เสนอแนะ เพื่อที่จะนำเอาแนวความคิดใหม่ๆมาปรับปรุงให้งานศิลปะการแทงหยวกใช้ได้หลากหลายมากมาย ก็จะทำให้งานศิลปะเหล่านี้อยู่ในสังคมไทยมากขึ้น อันดับสองคือ องค์กรภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการ เป็นฐานให้กับกลุ่มช่างแทงหยวก ในด้านประชาสัมพันธ์ คือมีการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รับรู้ถึงความรู้ และข่าวสารต่างๆ ด้านงบประมาณ ก็ควรสนับสนุนให้มีสวัสดิการที่ดีขึ้น เพื่อเป็นการสะดวกสำหรับ ช่างแทงหยวกเองและประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดศิลปะ และด้านประสานงาน คือเป็นการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ช่วยการส่งเสริมในการอนุรักษ์ อันดับที่สามคือ สื่อมวลชน สื่อถือเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดให้ประชาชนทั่วไปที่ได้รับสารมีความสนใจในศิลปะมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อจากโทรทัศน์ สื่อจากหนังสือพิมพ์ จากวิทยุ หรือจากการประกาศเสียงตามสาย เป็นต้น อันดับสุดท้ายคือ ผู้ใหญ่จะต้องมีการประสานกับเด็ก เยาวชน ปลุกฝังให้ลูกหลานมีความหวงแหนศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทย เช่นการให้ลูกหลาน เยาวชนเข้าฝึกอบรม หรือ ได้มาเรียนเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวก ซึ่งจะทำให้เด็กๆเยาวชน เกิดความเข้าใจ และมีความรักในศิลปะของจังหวัดตัวเอง

4. ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวกเนื่องจากค่านิยมในปัจจุบันที่เปลี่ยนไป จากอดีตที่การแทงหยวกนั้นจะประกอบด้วยการทำเครื่องสดคือนำผลไม้มาแกะเป็นลวดลายต่างเพื่อเพิ่มในการประดับการแทงหยวกนอกจากนั้นยังเป็นของชำร่วยในเวลาคนมางานก็สามารถนำเครื่องสดไปปรับประทานได้แต่ในปัจจุบันของชำร่วยกลายเป็นถ้วยชามหรือว่ายาคมเพราะความสะดวกสบายและสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เร่งรีบเร่งด่วนในงานพิธีต่างๆถูกลดบทบาทในการแทงหยวกลดน้อยลงดังนั้นช่างแทงหยวกก็เปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นหรือลูกหลานที่จะสืบทอดกันหันไปสนใจในอาชีพอื่นดังนั้นจึงขาดการสืบทอดทำให้ศิลปะการแทงหยวกสามารถหาผู้ได้ยาก

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง”แนวทางการอนุรักษ์ศิลปะช่างสิบหมู่แผนกช่างแทงหยวกเพชรบุรี”สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการแทงหยวกของสกุลช่างเพชรบุรี

ศิลปะการแทงหยวกสกุลช่างเพชรบุรีนั้นถือเป็นศิลปะที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองมีการคิดลวดลายที่ไม่เหมือนช่างสกุลอื่นดังนั้น ศิลปะดังกล่าวแสดงถึงความมีอารยะธรรมเป็นของตัวเองเหมือนภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันถ้ามีการอนุรักษ์และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในความรู้การแทงหยวกของช่างสิบหมู่เมืองเพชรเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปะนี้ให้คงอยู่สืบต่อไป

2.2 แนวทางในการอนุรักษ์การแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี

แนวทางในการอนุรักษ์นั้นถ้าทุกคนหรือหน่วยงานเห็นถึงความสำคัญช่วยในการสนับสนุนการอนุรักษ์ในด้านของตัวเองเช่นช่างแทงหยวกมีการถ่ายทอดไม่หวังวิชา ผู้ที่สนใจเด็กเยาวชนนักศึกษาเห็นความสำคัญรับสิ่งที่เรียนรู้สามารถถ่ายทอดหรือมีการประยุกต์ใช้เพื่อดำรงศิลปะและหน่วยงานมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานประมาณหรืออำนวยความสะดวกส่งเสริมในการอนุรักษ์ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกันก็สามารถดำรงศิลปะแขนงนี้ให้อยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้า

1. จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ศิลปะการแทงหยวกนั้นนับวันจะสูญหายและไม่ได้มีการถ่ายทอดเท่าที่ควร จึงควรส่งเสริมให้มีการสืบทอดศิลปะการแทงหยวกอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยให้มีการส่งเสริมในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. จากการสัมภาษณ์ช่างแทงหยวกพบว่า ช่างแทงหยวกนั้นเริ่มมีแนวโน้มของอายุที่สูงเป็นส่วนใหญ่ และมีจำนวนน้อยลง และมีรายได้หลักที่ไม่มากพอที่จะนำไปใช้จ่ายในการตั้งโครงการอบรมเยาวชนด้วยตนเอง ดังนั้น หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเพิ่มสวัสดิการแก่ช่างแทงหยวกที่มีอายุสูง และมีการจัดตั้งงบประมาณมาให้ช่างแทงหยวกได้นำไปสร้างโครงการฝึกอบรมเด็ก เยาวชน และผู้ที่สนใจ

3. จากงานวิจัย พบว่า ศิลปะการแทงหยวกขาดการเอาใจใส่จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะทำให้ศิลปะการแทงหยวกสูญหายไปพร้อมกับกลุ่มช่างแทงหยวก จึงควรได้รับการสนับสนุนจากทุก ๆ หน่วยงาน เช่น สื่อ หรือเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะการแทงหยวกมีน้อยมาก ควรมีการจัดสรรงบประมาณมาสร้างเอกสารข้อมูล สื่อสิ่งพิมพ์ อย่างละเอียด ไว้

ตามห้องสมุดประชาชน หรือห้องสมุดของโรงเรียน มหาวิทยาลัยต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อเป็นการ
สะดวกในการที่จะค้นคว้าสำหรับผู้สนใจ

4. จากการวิจัย พบว่า ศิลปะการแทงหยวก ได้รับการเผยแพร่และเป็นที่รู้จักน้อยมากจึง
ควรมีการประชาสัมพันธ์ศิลปะการแทงหยวกให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่า
ของงานหยวก ให้เป็นที่ต้องการของสังคม สร้างรายได้เสริมให้กับช่างแทงหยวกมากขึ้น

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. ศูนย์แสดงและสาธิตงานสกุลช่างเมืองเพชร : เพชรบุรีเมืองงาม งาม งานสกุลช่างเมืองเพชร. เพชรบุรี ,2552

สุครา สุธงษา. นักเดินทาง เพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน เพชรบุรี, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สารคดี ,2547

วิลาวัณย์ ฤทธิสานต์.คู่มือนำเที่ยวเพชรบุรี, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สารคดี .2546

โชติมาภรณ์ ศรีวรรณ, นฤมล อินทร์เนตร. ปูสอนหลาน สืบสานจิตรกรรมไทย. เพชรบุรี :เบญจมณฑล อู่ทิวศ,2547

วิริยะ สุสุทธิ.แหงหยวกเครื่องสด. เพชรบุรี.2546

กาญจนา ศรีวรรณ. เพชรบุรีของเรา. กรุงเทพฯ : สยามเจริญพาณิชย์,2539

สุนทร ดอนอินทร์ทรัพย์. การศึกษาถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : การแหงหยวกในจังหวัดเพชรบุรี.

วิทยานิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2546

ดวงจันทร์ สุสุทธิ. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะการแหงหยวก จังหวัดเพชรบุรี. สารนิพนธ์

กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,2551

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

นายวิริยะ สุสุทธิ

เกิด ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ปัจจุบันเป็นครู โรงเรียนเอกชนที่โรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

เป็นผู้มีผลงานอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น (กรมศิลปากร)

นายวิริยะ สุสุทธิ

วันเดือนปีเกิด เกิดวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2513

สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 21/2 หมู่ 4 ตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง

จังหวัดเพชรบุรี 76000

ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน ครู โรงเรียนเอกชน

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนเซนต์โยเซฟ จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติการศึกษา

อนุบาล โรงเรียนคงคาราม

ป. 1 – ป. 6 โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดแก่นเหล็ก)

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ม. 1 – ม. 3 โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี

ป.ว.ช. วิทยาลัยเทคนิค เพชรบุรี (แผนกช่างไฟฟ้า)

ปริญญาตรี วิทยาลัยครูเพชรบุรี (สาขาศิลปกรรม)

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2536 ครู โรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ

สอนวิชาศิลปะ ชั้นประถมและชั้นมัธยม

การเรียนรู้ศิลปะการแทงหยวก

เรียนรู้ศิลปะการแทงหยวกจากพ่อประสม สุสุทธิ และเรียนรู้จากญาติซึ่งเป็นคณะช่างแทง

หยวก การเรียนรู้โดยการสังเกต จดจำ เป็นลูกมือ ฝึกฝน และลงมือปฏิบัติจริง ได้รับความแนะนำจากช่างแทงหยวกมาตั้งแต่ชั้นประถมเป็นต้นมา

ผลงาน

- * ผู้ส่งเสริมอนุรักษ์มรดกไทย ปี พ.ศ. 2545 ด้านศิลปะการแทงหยวก
- * ได้จัดทำสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ (Power point) เกี่ยวกับลายพื้นฐานของการแทงหยวก
- * วิทยากรพิเศษด้านศิลปะการแทงหยวก
- * จัดทำสาระหลักสูตรการเรียนรู้ศิลปะการแทงหยวก
- * ครูดีเด่น ครูสภา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
- * ครูต้นแบบ

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

นายประสม สุธุทธิ (ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๕)

เกิด ๑๙ พฤษภาคม ๒๔๖๕

จบการศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นสูง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง

ปริญญาโทศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์ จากสถาบันราชภัฏเพชรบุรี

ผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมสาขาทัศนศิลป์ ประจำภาคกลางตอนล่างศิลปินพื้นบ้านดีเด่น

สาขาศิลปะ จากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี

ปัจจุบันประกอบธุรกิจส่วนตัว

นายประสม สุธุทธิ เกิดเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2465 เป็นบุตรนายประเสริฐ และนาง

ทองดี สุธุทธิ มีพี่น้อง 8 คน เป็นชาย 5 คน หญิง 3 คน นายประสม สุธุทธิ เป็นบุตรคนโตได้

สมรสกับนางพนอ เหมศรี มีบุตรชาย 8 คน ซึ่งทุกคนศึกษาเล่าเรียนจนจบระดับปริญญา พักอยู่

บ้านเลขที่ 1 ตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

นายประสม สุธุทธิ เรียนจบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 8 แผนกพาณิชยการจากโรงเรียนคงคา

ราม จังหวัดเพชรบุรี แล้วไปศึกษาต่อวิชาการบัญชีที่ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์และการเมือง

สำเร็จการศึกษาแล้วเข้ารับราชการที่ธนาคารแห่งประเทศไทย หลังจากนั้นได้ลาออกแล้วกลับมา

เป็นครูสอนศิลปะที่โรงเรียนคงคาราม สอนหนังสืออยู่ประมาณ 8 ปี ได้ลาออกมาประกอบอาชีพ

ทางด้านศิลปะการช่างอย่างเต็มตัวจนถึงปัจจุบัน

นายประสม สุธุทธิ มีความรักและหลงใหลในศิลปะการเขียนรูปวาดเขียนมาตั้งแต่เยาว์วัย

ทั้งนี้เนื่องมาจากบรรพบุรุษคือคุณปู่เป็นช่างแกะสลัก คุณพ่อเป็นช่างเหล็ก คุณตาเป็นช่างเขียน จึง

ไม่น่าแปลกใจที่นายประสม สุสุทธิ มีเส้นทางช่างศิลป์เต็มตัว

ผลงานของนายประสม สุสุทธิ

- * การเขียนลายเส้นแบบธนบัตรฉบับละ 1,000 บาท (แบบคัลพบุรี) ภาพพระปรมาภิไธยสามยอด ได้พิมพ์ออกใช้ชำระหนี้ตามกฎหมาย
  - * เขียนภาพสีน้ำมันหลอดแบบสโตรกที่ไม่ใช้พู่กันเป็นภาพ “สมเด็จพระนเรศวรชนช้างกับพระมหาอุปราชา” บนผืนผ้าใบ ปี พ.ศ. 2447 ม.ล. วิวัฒน์ชัย ชัยยันต์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ให้รางวัล 800 บาท ขอภาพเป็นของขวัญให้กับนายไอเซ็น เฮาร์ ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา
  - * เขียนแบบหน้าบันวัดต่าง ๆ ชุม งานสถาปัตยกรรม การออกแบบงานลงลัก สลักไม้ งานปูนปั้น การเขียนภาพจิตรกรรมชาดก การออกแบบลายให้ช่างเหล็ก การทำพวงมาลา พวงหรีด และจัดกลุ่ม
- ผู้นุรักษ์ศิลปะการแทงหยวก
- * ได้รับโล่รางวัลประกาศเกียรติคุณเชิดชูเกียรติในระดับประเทศ และระดับภูมิภาคจำนวนมาก
  - * ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลดีเด่นทางวัฒนธรรมสาขาทัศนศิลป์ประจำภาคกลางตอนล่าง 24 จังหวัด จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
  - * ได้รับปริญญาเกียรตินิยมสาขาศิลปะศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม และประยุกต์ศิลป์ โปเณกรรม วิชาศิลปกรรมในปีการศึกษา 2537 จากสถาบันราชภัฏเพชรบุรี
  - * ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เหรียญรัตนาภรณ์ ในงานพระราชพิธีถวายช้างเผือกที่จังหวัดเพชรบุรี
  - * ได้รับรางวัลบุคคลผู้ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ครั้งที่ 10
  - * พ่อดีเด่นแห่งชาติ

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ภาคผนวก ข
แนวคำถาม

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

แนวคำถาม

1. การแทงหยวกเริ่มตั้งแต่ในสมัยใด
2. การแทงหยวกมีอุปกรณ์อะไรบ้างในการทำ
3. มีวิธีการเลือกหรือเตรียมหยวกกล้วยอย่างไร
4. ในสมัยก่อนการแทงหยวกเป็นอย่างไร แตกต่างจากในปัจจุบันอย่างไร
5. การแทงหยวกมีวิธีขั้นตอนอย่างไร
6. ช่างแทงหยวกเรียนรู้วิธีแทงหยวกมาจากไหน
7. ลวดลายในการแทงหยวกมีลายอะไรบ้าง
8. ลวดลายมีการสืบทอดมาจากไหน
9. งานแทงหยวกถูกใช้ในงานอะไรบ้าง
10. มีการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวกในด้านใดบ้าง
11. มีหน่วยงานใดที่ช่วยส่งเสริมในการอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวก
12. ขั้นตอนในการอนุรักษ์มีอะไรบ้าง
13. ขั้นตอนในการสืบทอดความรู้เป็นอย่างไร
14. มีการปลูกฝังเยาวชนหรือไม่ อย่างไร
15. ปัญหาที่เกิดขึ้น มีปัญหาในด้านใดบ้าง

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ภาคผนวก ค
รูปภาพประกอบ

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

อุปกรณ์การแทงหยวก

ภาพขั้นตอนการแทงหยวก

ผลงาน

ปริญญานิพนธ์

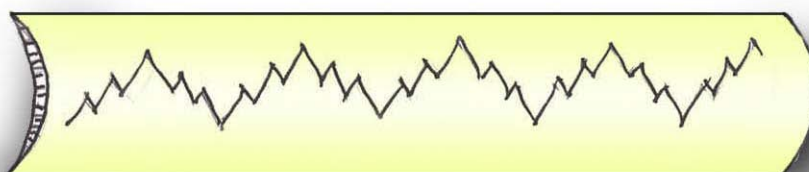
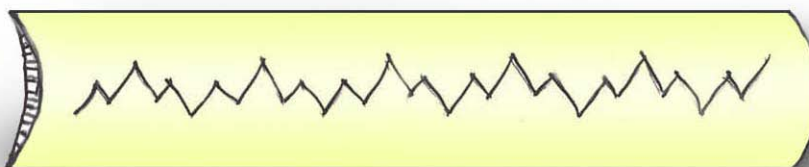
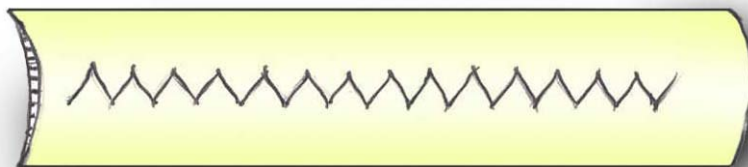

ภาพการแทงหยวก ตกแต่งพระจิตกาธาน
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ

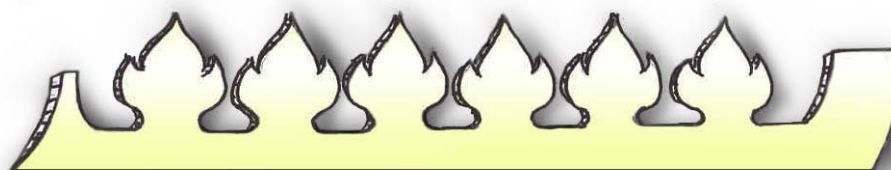

ผลงานวิจัยนี้

ลายพื้นฐานและลายวิจิตร

ลายฟันหนึ่ง ลายฟันสาม และลายฟันห้า

ลายกระจิงปฎิญาณ

ลายกระจิงรวน

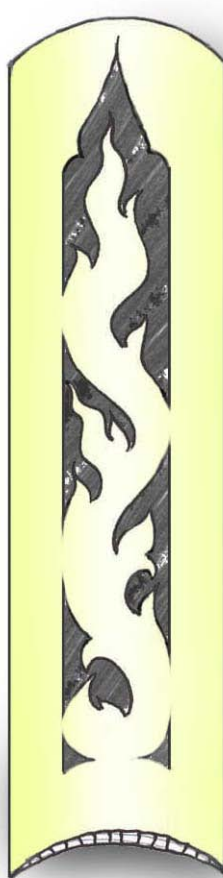
ลายสาหร่าย

ลายเสา

ลายกนกใบเทศ

ลายเสา

ลายเสาหางโต

ลายเสารูปนก

ลายเสารูปสัตว์

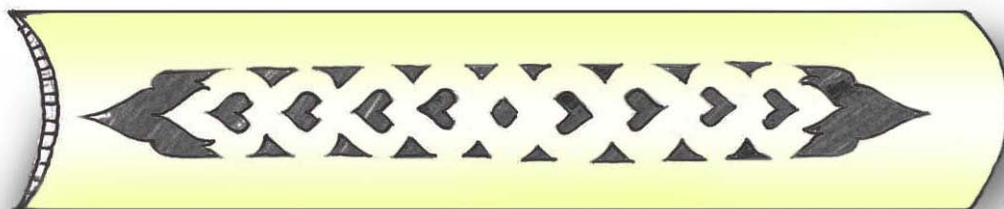

ลายหน้ากระดาน

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ลายหน้ากระดานนกเปลว

ลายหน้ากระดานร้อยรัก

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-นามสกุล นายวรณ แซ่มชื่น

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 100 ถนนพงษ์สุริยา ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2545 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัด
เพชรบุรี

พ.ศ. 2548 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัด
เพชรบุรี

พ.ศ. 2552 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อ-นามสกุล นายปณัยเทพ พงศ์ทอง

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 112/4 หมู่ 7 ตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี 70140

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2545 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัด
เพชรบุรี

พ.ศ. 2548 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัด
เพชรบุรี

พ.ศ. 2552 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร